

Stichting Pensioenfonds Coram

Jaarverslag 2021

1 INHOUD

1	INHOUD	2
2	KENGETALLEN EN KERNCIJFERS	3
2.1	MEERJARENOVERZICHT VAN KENGETALLEN EN KERNCIJFERS	3
2.2	TOELICHTING OP DOEL EN FUNCTIE MEERJARENOVERZICHT	4
3	VERSLAG VAN HET BESTUUR	5
3.1	PROFIEL	5
3.2	ORGANISATIE	8
3.3	VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE	14
3.4	VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN	19
3.5	VERSLAG VAN HET BESTUUR	22
3.6	RISICOPARAGRAAF TEN AANZIEN VAN DOELSTELLINGEN, BELEID EN RISICHOUDING 30	
3.7	FINANCIËLE PARAGRAAF	44
3.8	BELEGGINGENPARAGRAAF	51
3.9	PENSIOENPARAGRAAF	62
3.10	ACTUARIËLE PARAGRAAF	65
3.11	TOEKOMSTPARAGRAAF	68
4	JAARREKENING	71
4.1	BALANS	71
4.2	STAAT VAN BATEN EN LASTEN	73
4.3	BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN	75
4.4	KASSTROOMOVERZICHT	76
4.5	TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING	77
4.5.1	INLEIDING	77
4.5.2	OVEREENSTEMMINGSVERKLARING	77
4.5.3	GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING	77
4.5.4	GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING	82
4.5.5	GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT	84
4.5.6	TOELICHTING OP DE BALANS	85
4.5.7	RISICOBEBEER EN DERIVATEN	93
4.5.8	NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	102
4.5.9	VERBONDEN PARTIJEN	102
4.5.10	TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	104
4.5.11	BELASTINGEN	109
4.5.12	STATUTAIRE REGELING OMTRENT DE BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN	109
4.5.13	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	109
5	OVERIGE GEGEVENS	111
5.1	ACTUARIËLE VERKLARING	111
5.2	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	113

2 KENGETALLEN EN KERNCIJFERS

2.1 Meerjarenoverzicht van kengetallen en kerncijfers

	2021	2020	2019	2018	2017
Deelnemers					
Deelnemers ¹	224	228	237	215	225
Gewezen deelnemers	475	460	452	428	421
Pensioengerechtigden	<u>249</u>	<u>240</u>	<u>234</u>	<u>229</u>	<u>216</u>
Totaal aantal deelnemers	948	928	923	872	862
Ouderdomspensioen	173	166	164	159	153
Nabestaanden- en wezenpensioen	<u>76</u>	<u>74</u>	<u>70</u>	<u>70</u>	<u>63</u>
Totaal pensioengerechtigden	249	240	234	229	216
<i>Bedragen in €*1.000</i>					
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie ²	2.183	2.046	1.879	1.809	1.807
Kostendekkende premie	3.555	3.212	2.526	2.382	2.597
Gedempte premie	2.201	1.832	1.695	1.644	1.727
Pensioenuitvoeringskosten	336	333	309	290	268
Uitvoeringskosten in euro per deelnemer ³	711	711	656	653	608
Ouderdomspensioen	1.305	1.288	1.272	1.214	1.108
Wezenpensioen/afkopen	14	13	8	19	21
Nabestaandenpensioen	<u>343</u>	<u>355</u>	<u>378</u>	<u>344</u>	<u>336</u>
Totaal pensioenuitkeringen	1.662	1.656	1.658	1.577	1.465
Saldo overdracht van rechten	76	-2	-242	-146	-
Toeslagverlening in % ⁴	0.00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Aanwezig pensioenvermogen	87.602	83.743	75.652	63.909	66.195
Technische voorzieningen	82.389	86.305	77.736	67.077	65.276
Minimaal vereist eigen vermogen (MEV)	3.251	3.556	3.187	2.749	2.676
Vereist vermogen (exclusief MEV)	13.695	14.260	12.831	11.580	12.068
Beleidsdekkingsgraad	103,3%	90,5%	95,0%	100,2%	99,7%
Actuele dekkingsgraad	106,3%	97,0%	97,3%	95,3%	101,4%

¹ Inclusief de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers.

² Zie voor een toelichting op de feitelijke -, gedempte en kostendekkende premie paragraaf 3.11.

³ Het aantal deelnemers is hierbij de som van de actieve en gepensioneerd deelnemers overeenkomstig de aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie.

⁴ De toeslagpercentages zijn de toeslagverlening die in het boekjaar is gegeven per de 1e van het volgende boekjaar.

	2021	2020	2019	2018	2017
Vereiste dekkingsgraad	120,6%	120,6%	120,6%	121,4%	122,6%
Reële dekkingsgraad ⁵	83,7%	74,3%	76,6%	81,7%	80,9%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	39.280	33.854	29.447	23.457	26.742
Vastrentende waarden	46.382	48.186	44.507	38.680	36.964
Derivaten	-	-	-	-	-
Totaal beleggingen	85.662	82.040	73.954	62.137	63.706
Beleggingsopbrengsten	3.441	8.377	12.009	-2.314	3.727
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement	4,3%	11,5%	19,4%	-3,5%	6,2%
Beleggingsrendement afgelopen 5 jr. ⁶	7,3%	8,45%	5,97%	5,81%	6,77%
Vermogensbeheer in % van gem. verm. excl. transactiekosten	0,38%	0,40%	0,42%	0,38%	0,47%
TV actieven als % van totale TV	35%	35%	34%	35%	37%

2.2 Toelichting op doel en functie meerjarenoverzicht

Het doel van het meerjarenoverzicht is inzicht te geven in de belangrijkste kengetallen en kerncijfers over de afgelopen vijf jaar.

De dekkingsgraad is het quotiënt van het pensioenvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen. De portefeuillerendementen zijn vóór aftrek custodian- en overige kosten.

Ale bedragen in dit verslag zijn in EUR x 1000 tenzij anders wordt vermeld.

⁵ Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het fonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

⁶ Meetkundig gemiddelde.

3 VERSLAG VAN HET BESTUUR

3.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds Coram, statutair gevestigd te Geldrop is opgericht op 23 augustus 1977. De laatste statutenwijziging was op 24 maart 2017. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41087291. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Missie

Stichting Pensioenfonds Coram wil voor zowel haar deelnemers, zolang als mogelijk, als de werkgever een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds zijn. Met een eigen ondernemingspensioenfonds is de invloed en betrokkenheid van de belanghebbenden het grootst en kunnen de belanghebbenden zelf het serviceniveau kiezen binnen een acceptabele omvang van de uitvoerings- en vermogensbeheerkosten.

Het bestuur realiseert zich daarbij wel dat een eigen ondernemingspensioenfonds niet realiseerbaar blijft en is voornemens om zich op te gaan heffen.

Visie

Bij een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds hoort een solide (financieel) beleid. Belangrijke onderdelen van het beleid zijn onder meer het premie- en indexatiebeleid, medezeggenschap van alle belanghebbenden, beginselen van goed pensioenfondsbestuur, het beleggingsbeleid en een gedegen risicomanagement- en communicatiebeleid.

Het is de ambitie om het geld dat aan ons is toevertrouwd zo te beheren, dat alle participanten nu en in de toekomst een goed pensioen wordt geboden. Het is de ambitie van het fonds om dit pensioen te indexeren om de koopkracht voor de deelnemers in stand te houden. Dit kan niet uit de premie worden gefinancierd. Dit betekent dat het pensioenfonds dit moet verdienen met beleggen. Het pensioenfonds neemt dus beleggingsrisico, omdat het van mening is dat beleggingsrisico, gemiddeld genomen, op de lange termijn beloond wordt met een positief rendement. Het lopen van risico's betekent ook dat handhaving van de nominale aanspraken laat staan koopkrachtbehoud geen vanzelfsprekendheden zijn.

Ook dit jaar is het pensioenfonds er niet in geslaagd deze ambitie te realiseren. Aan het eind van het boekjaar was de beleidsdekkingsgraad nog steeds lager dan het Minimaal Vereist Vermogen.

Voor het jaar 2022 blijft gelden dat in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel onnodige kortingen worden voorkomen. Door middel van de vrijstellingsregeling van 17 december 2021 heeft de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid besloten om in 2022 – net als de voorgaande twee jaren – het aantal meetmomenten waarna aan het minimaal vereiste vermogen moet worden voldaan te verruimen. Dit geldt eveneens voor de hersteltermijnen van het vereist eigen vermogen. Net als voorgaande jaren wordt hierbij in

2022 (met als ijkmoment 31 december 2021) een minimale dekkinggraad van 90% gehanteerd. Dit betekent dat het Pensioenfonds de pensioenen per 1-1-2022 niet hoeft te verlagen.

Het handhaven van een solide (financieel) beleid vergt veel van het bestuur. Zowel in tijd, kennis als kosten. Het voortbestaan van een eigen ondernemingspensioenfonds is dan ook niet evident en het voornemen is om zich op te gaan heffen. In 2020 is hierover uitvoerig overleg geweest met de sociale partners en de werkgever. In 2021 zijn deze gesprekken geïntensiveerd met de intentie om in 2022 tot definitieve besluitvorming over te kunnen gaan. Een extra argument om in 2022 over te gaan tot een definitief CWO besluit is het feit dat de werkgever per 31-12-2021 de uitvoeringsovereenkomst heeft opgezegd waardoor het Pensioenfonds per 1-1-2022 verder gaat als een gesloten Pensioenfonds zonder premie-inkomsten.

Strategie

Het pensioenfonds voert een “no nonsense”-beleid. Daarmee is zij nog steeds in staat om tegen acceptabele tijdsbesteding en kosten de pensioenregeling uit te voeren. Dit laat onverlet dat het verstandig is om de uitvoering van de pensioenregeling via een eigen ondernemingspensioenfonds periodiek (in beginsel om de drie jaar of vaker, indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven) te toetsen en te evalueren.

Het bestuur houdt zowel de uitvoeringskosten als die van vermogensbeheer nauwlettend in de gaten. Ook in 2021 is dat het geval geweest. Per saldo zijn de kosten minimaal gestegen. Door de maatregelen die de afgelopen jaren genomen zijn lijken grote verdere besparingen nauwelijks mogelijk.

We zijn van mening dat we ook in 2021 geen onverantwoorde risico's hebben genomen in het beleggingsbeleid en dat we door goede monitoring en rapportages (zie de risicoparagraaf) in control zijn over wat er gebeurt. De rapportages van de administrateur geven ook aan dat vastlegging van gegevens, uitkeringen e.d. voldoen aan de eisen die we daaraan gesteld hebben.

Betrokkenheid van deelnemers is van groot belang voor het behoud van draagvlak en solidariteit. Duidelijke en transparante communicatie, ook over risico's, staat hoog in het vaandel. Het pensioenfonds wil de deelnemers een helder inzicht geven in hun pensioensituatie.

In 2021 zijn 3 nieuwsbrieven uitgegaan waarin ondermeer aandacht is besteed aan de financiële positie van het fonds, de kansen op indexatie en kortingen op zowel de korte als de middellange termijn. Wegens het niet doorgaan van de deelnemersbijeenkomsten in Zaltbommel en Geldrop zijn eind 2020 de deelnemers in de gelegenheid gesteld om hun vragen schriftelijk te stellen. In de nieuwsbrief van januari 2021 is uitvoerig ingegaan op de ontvangen vragen. De nieuwsbrieven van juli en december stonden voornamelijk in het teken van het informeren en op de hoogte houden van de status van de voorgenomen waardeoverdracht. In december zijn de deelnemers weer in de gelegenheid gesteld om hun vragen schriftelijk te stellen.

Het bestuur draagt zorg voor voortdurende ontwikkeling van de eigen kennis en vaardigheden.

Het geschiktheidsplan is in dit jaar weer geëvalueerd en aangepast.

Beleid en verantwoording

Het fonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals overeengekomen in de met de aangesloten ondernemingen overeengekomen uitvoeringsovereenkomst. Deze uitvoering bestaat uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Hiertoe wordt voor vier aangesloten ondernemingen en 948 deelnemers, gewezen deelnemers/slapers en gepensioneerden einde 2021, EUR 87.602 vermogen belegd (inclusief het herverzekeringsdeel).

In de uitvoeringsovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de beleidsruimte van het bestuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als “goed huisvader” de regie over de werkzaamheden van het fonds. De werkgever heeft per 31-12-2021 de uitvoeringsovereenkomst opgezegd. Hierdoor gaat het Pensioenfonds per 1-1-2022 verder als een gesloten Pensioenfonds zonder premie-inkomsten.

In de Actuariële en Beleidstechnische Nota (ABtN) zijn de opzet van het fonds, de risicoanalyse en wijze van uitvoering gedocumenteerd. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin is beschreven hoe het fonds omgaat met de besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het crisisplan van het fonds dat als bijlage bij de ABtN is opgenomen.

De uitvoeringsovereenkomst, het pensioenreglement en de ABtN zijn beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. De overwegingen die het bestuur afweegt worden in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. Het bestuur weegt in zijn besluitvorming de aanbevelingen van de visitatiecommissie mee en gaat een dialoog aan met het verantwoordingsorgaan bij het afleggen van verantwoording.

3.2 Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2021 is als volgt:

Naam	Geboorte jaar	Functie	Vertegen woordiging	Lid sinds	Einde zittings duur
Ir. P. Hulshof MBA	1955	Voorzitter	Werkgever	01-03-2008	2023
Mevr. J. Cats	1977		Werkgever	01-10-2016	2024
Vacature			Werkgever		
R.A.M. Rosenau	1964	Secretaris	Werknemer	12-06-2009	2022
Vacature			Werknemer		
A.W.J. Vergauwen	1952		Pens.Gerechtigden	17-06-2020	2024

Op voordracht van de werkgever is in 2021 het bestuurslidmaatschap van mevrouw J. Cats gewijzigd van werknemer- naar werkgeverslidmaatschap. Hierdoor bestaat het bestuur (weer) uit 2 vertegenwoordigers namens de werkgever en 2 vertegenwoordigers namens de werknemers/gepensioneerden.

Eind 2021 heeft mevrouw J. Cats haar dienstverband met de werkgever beëindigd. Als gevolg daarvan heeft mevrouw J. Cats per 1-1-2022 ook haar bestuurslidmaatschap beëindigd. Het bestuur heeft, gezien de verwachte CWO besloten om in de ontstane vacature voor een vertegenwoordiging namens de werkgevers (voorlopig) niet te voorzien. Indien de CWO geen doorgang vindt dan zal actief gezocht gaan worden naar nieuwe vertegenwoordigers.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie te weten Appel Pensioenuitvoering B.V. Deze werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning.

Het vermogensbeheer is ondergebracht bij BNP Paribas Asset Management. Het fonds wordt hierbij geadviseerd door EY Montesquieu Finance B.V.

Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk is en blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het fond, in overeenstemming met de vastlegging in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABtN).

Diversiteit bestuur en overige gremia

Het bestuur bestaat in 2021 uit drie mannen en één vrouw en het verantwoordingsorgaan uit twee mannen en één vrouw. Het bestuur streeft naar minimaal één man en één vrouw in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Ten aanzien van leeftijd streeft het bestuur naar tenminste één persoon die jonger is dan 40 jaar in zowel het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Op dit moment wordt binnen het bestuur en het verantwoordingsorgaan niet voldaan aan de leeftijdsgrens. Vanaf 2022 wordt ook niet meer voldaan aan het streven naar minimaal één vrouw in het bestuur.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en de secretaris. De administrateur voert de dagelijkse gang van zaken. Alle operationele besluiten worden via de bestuursondersteuning voorgelegd aan het bestuur.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het VO vertegenwoordigt alle belanghebbenden van het fonds. Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel lid van het VO en het VO als geheel is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen.

Jaarlijks beoordeelt het VO het handelen van het bestuur in algemene zin, het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar en de beleidskeuzes van het bestuur die betrekking hebben op de toekomst. Daarnaast heeft het VO uit hoofde van de wet bepaalde adviesrechten. Het VO doet verslag van zijn bevindingen in dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan is per 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Naam	Geboorte jaar	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde zittingsduur
H. van Deursen	1969	Voorzitter	Werkgever	2012	2022
H.J.M. van Stiphout	1951		Pensioengerechtigden	2009	2021
Mevr. C.Christophe	1971	Secretaris	Werknemers	2017	2021

Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door de visitatiecommissie. Het intern toezichtorgaan heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Het is onder meer belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Het toezichtorgaan legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever. Het interne toezicht betreft in zijn toezicht de naleving door het fonds van de normen in de Code Pensioenfonds. De visitatiecommissie doet verslag van zijn bevindingen in paragraaf 3.3.

De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke leden van de Visitatie Commissie Pensioenfonds, te weten

Naam	Geboortjaar	Functie	Lid sinds	Einde zittingsduur
R. van Leeuwen	1955	Voorzitter	2020	2022
P. van Ravenzwaaij	1968	Lid	2020	2022
J. van Besouw	1954	Lid	2020	2022

Uitvoering, uitbesteding en kosten

Met uitvoeringsorganisatie Appel Pensioenuitvoering BV is een service level agreement (SLA) afgesloten. De werkzaamheden betreffen de financiële administratie, de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning. Het vermogensbeheer is ondergebracht bij BNP Paribas Investment Partners. Het fonds wordt hierbij geadviseerd door EY Montesquieu Finance B.V.

Met de uitvoerder en de vermogensbeheerder zijn concrete afspraken rondom vergoedingen gemaakt. De prestatiebeloningen in de contracten zijn zodanig dat de partijen niet worden aangemoedigd om meer risico te nemen dan het bestuur aanvaardbaar acht. In het bestuursverslag doet het bestuur verslag van de kosten van uitbesteding.

Het bestuur voert periodiek overleg met de uitvoerder en vermogensbeheerder(s) over de kwaliteit van de uitvoering. Beide organisaties verstrekken jaarlijks een interne beheersingsrapportage (ISAE 3000A/3402) die door het bestuur jaarlijks wordt geanalyseerd en met de organisaties wordt besproken.

Het bestuur heeft voor het toezicht op de vermogensbeheerder(s) met een service level agreement en rapportage en het instellen van een beleggingscommissie, maatregelen getroffen om toezicht te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de vermogensbeheerders. Hierbij is met name het monitoren van het beleggen binnen de mandaten van het bestuur van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de aard, juiste interpretatie en uitvoering van beleggingen in lijn met de uitkomsten van de ALM-studie zoals die door het bestuur periodiek wordt gemaakt en/of herijkt.

Informatie bijeenkomsten

De jaarlijkse informatieve bijeenkomst voor alle deelnemers waarbij de deelnemers door het bestuur worden bijgepraat over actuele ontwikkelingen en waarbij het jaarverslag wordt besproken is vanwege COVID-19 in 2021 wederom niet doorgegaan. In de plaats hiervan zijn alle deelnemers weer uitgenodigd om hun vragen schriftelijk te stellen

Beleggingsadviescommissie

Het bestuur heeft een beleggingsadviescommissie (Belco) opgericht met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het adviseren van het bestuur over het beleggingsbeleid en het opstellen van het conceptbeleggingsplan.

De commissie is per 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Ir. P. Hulshof MBA	Voorzitter (ad interim)
R.A.M. Rosenau	Aspirant lid
R. Maas	Extern adviseur
J. van Vlimmeren	Notulist

De sleutelfunctiehouder risicomanagement en de sleutelfunctiehouder audit wonen de commissievergaderingen bij als toehoorder.

De Belco heeft een voorbereidende en adviserende rol inzake het strategische beleggingsbeleid richting het bestuur, het monitoren als het adviseren over het invullen van specifieke richtlijnen voor de portefeuille, het toetsen en evalueren van het gevoerde en te voeren beleid, het onderhouden van contacten met de vermogensbeheerder en het bijhouden van beleggingstechnische kennis. De Belco is in het verslagjaar vijf maal bijeen geweest. De taken en bevoegdheden van de Belco zijn vastgelegd in het document “Strategisch Beleggingsbeleid”

Communicatiecommissie

Het bestuur heeft een communicatiecommissie (ComCom) opgericht met als mandaat de voorbereiding over de communicatie-uitingen en de uitvoering hiervan. De commissie is per 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Naam	Functie
Mevr. J. Cats	Voorzitter
Mevr. J.V.K. Smulders-Cardol	Lid namens de werkgevers
G. van der Schoor	Extern adviseur

De ComCom adviseert en ondersteunt het bestuur in de breedste zin van het woord over zaken op het gebied van het communicatiebeleid. De ComCom bereidt het (lange termijn) Beleidsplan Communicatie voor, welk plan (periodiek) door het bestuur wordt vastgesteld en ter advisering wordt voorgelegd aan het Verantwoordingsorgaan.

Per 1-1-2022 heeft de heer A.W.J. Vergauwen de functie van voorzitter van mevrouw J. Cats overgenomen vanwege de beëindiging van haar dienstverband en daarmee tevens de beëindiging van haar lidmaatschap van de communicatiecommissie.

Compliance officer

Naam
Mevr. J.V.K. Smulders-Cardol

De compliance officer is onafhankelijk van het bestuur.

De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- ✓ Onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode.
- ✓ Het uitvoeren van de integriteitsrisico analyse

De taken leiden onder meer tot het toetsen van de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur van het pensioenfonds.

De compliance officer heeft een rapport over 2021 opgesteld. Hier zijn geen bijzonderheden uit gebleken.

Externe ondersteuning

Het fonds werd bijgestaan door de volgende externe deskundigen:

Functie	Externe partij
Accountant	Mw.drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA, Mazars Accountants N.V.
Administrateur	G. van der Schoor, Appel Pensioenuitvoering B.V.
Adviserend actuaaris	W.H. de Geus BSc, Willis Towers Watson
Beleggingsdeskundige	R. Maas, EY Montesquieu Finance B.V.
Bestuursondersteuning	G. van der Schoor, Appel Pensioenuitvoering B.V.
Certificerend actuaaris	Drs C.G.M. Kroon AAG, Willis Towers Watson
Vermogensbeheerder	BNP Paribas Asset Management
Custodian	BNP Paribas Securities Services

Invulling van de sleutelfuncties (IOP II)

In januari 2019 zijn de wijzigingen in de Pensioenwet uit hoofde van de Europese Richtlijn IOP II in werking getreden. Het doel van IOP II is het bevorderen van de verdere harmonisatie van pensioenen in de Europese Unie. De Richtlijn bevat nadere regels rondom grensoverschrijdende collectieve waardeoverdrachten, governance, risicobeheer, beloningsbeleid en informatieverstrekking aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook bevat de Richtlijn regels ten aanzien van het toezicht op pensioenuitvoerders. Een nieuwe verplichting is dat er elke drie jaar een eigen-risicobeoordeling (ERB) dient te worden uitgevoerd en ingediend bij DNB.

Het fonds heeft naar aanleiding van IOP II de zogenaamde sleutelfuncties geïmplementeerd in de governancestructuur. Dit betreft de risicobeheerfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie. IOP II maakt een onderscheid tussen de houder van een sleutelfunctie en de personele invulling van de daadwerkelijke uitvoering van de sleutelfunctie, waarbij de houder de eindverantwoordelijkheid blijft houden.

Het fonds heeft de sleutelfuncties, op basis van het 'three lines of defence model' als volgt ingericht.

Sleutelfunctie	Houder sleutelfunctie	Operationele invulling
Risicobeheer functie	Drs. H.J.J. Debrauwer	Debrauwer Advies
Actuariële functie	Drs C.G.M. Kroon AAG	Willis Towers Watson
Interne audit functie	A.W.J. Vergauwen	A.W.J. Vergauwen

De houders van de sleutelfuncties zijn getoetst en goedgekeurd door DNB en zijn in 2020/2021 gestart met hun inhoudelijke werkzaamheden.

Actuariële functie

Op kwartaalbasis wordt een uitgebreide actuariële rapportage ontvangen die door het bestuur wordt besproken.

Risicobeheer functie

Op kwartaalbasis wordt een uitgebreide risico rapportage ontvangen die door het bestuur wordt besproken. Daarnaast verzorgt de functiehouder risicobeheer voor elke bestuurvergadering een risico-dashboard.

Interne audit functie

De functiehouder interne audit heeft eind 2020 twee audits uitgevoerd die door het bestuur zijn besproken

- De aan-en afmeldprocedure van (nieuwe) deelnemers door de werkgever
- Het ordermanagementproces bij de vermogensbeheerder.

In 2021 zijn geen audits verricht.

Daarnaast rapporteren zij materiële bevindingen en aanbevelingen op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt aan het bestuur en aan de visitatiecommissie.

3.3 Verslag van de visitatiecommissie

De wettelijke taak van visitatiecommissie (hierna VC) bestaat zoals bekend, uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur van Stichting Pensioenfonds Coram (hierna het fonds), op de algemene gang van zaken in het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Visitaties zijn geen doel op zich, maar een middel om tot goede governance te komen.

De VC heeft de periode van 1 januari t/m 31 december 2021 onderzocht.

De VC volgt bij het uitvoeren van haar rol de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (hierna VITP).

De VC is door het bestuur benoemd waarbij het bestuur ervoor gekozen heeft om de VC ongewijzigd te laten. Over de keuze is advies gevraagd aan het verantwoordingsorgaan (hierna VO). Het VO heeft hiermee ingestemd.

De VC legt jaarlijks haar bevindingen vast in een rapport en legt verantwoording af aan het VO, aan het bestuur en aan de werkgever.

De VC heeft een aantal aanbevelingen voor 2022 e.v. naar aanleiding van de bevindingen over het verslagjaar 2021.

Het functioneren van de governance

Oordeel

De VC is van oordeel dat het bestuur op een logische strategische manier naar een CWO toe werkt, waarbij ook zicht is voor een ieder zijn rol. De VC is van oordeel dat qua governance en het afleggen van verantwoording, het bestuur een hogere ambitie aan de dag kan leggen, door met meer structuur en traceerbare documentenstromen het proces van overdracht van rechten & verplichtingen gestalte kan geven.

De VC blijft overigens, net als in haar vorige rapportage, bezorgd over het feit dat er momenteel 3 vacatures in het bestuur zijn.

Aanbeveling

De VC beveelt aan dat het fonds de vacatures in het bestuur met urgentie aanpakt en daarbij de optie om ook buiten de “Coram-familie”-kandidaten te overwegen. Voorts beveelt de VC aan om met urgentie uitvoering te geven aan de verdere (formele) implementatie.

De VC beveelt aan dat het bestuur ten minste goed onderbouwt waarom zij zich niet aan de statutaire bestuursbezetting wenst te houden en dat af te zetten tegen de added value die een of meer specialisten zullen inbrengen ten aanzien van een CWO-traject.

Voorts beveelt de VC aan om voor een goede vastlegging van het CWO-traject zorg te dragen, opdat, met een deugdelijke audit trail- het bestuur behoorlijk en onderbouwd daarover verantwoording af kan leggen naar alle stakeholders.

Het functioneren van het bestuur

Oordeel

Het bestuur richtte zich gedurende het jaar met name op een CWO en ging daarbij voor zover de VC dat kan beoordelen goed gestructureerd te werk. Wel ontbreekt een duidelijke interactie met het VO op het gebied van de CWO.

Aanbeveling

De VC beveelt aan om alle aanbevelingen (inclusief Actuaris; Accountant en VC) een vast terug te keren agenda punt in de reguliere bestuursvergadering te laten zijn en deze te doen notuleren in gewone cyclus van bestuur vastlegging.

Zorg dat het VO aangesloten blijft.

Het beleid van het bestuur

Oordeel

De VC begrijpt de keuzes die gemaakt worden maar adviseert wel om alle betrokken partijen te informeren over keuzes die gemaakt worden. De VC begrijpt de keuze om geen ALM studie uit te voeren maar zou dit bijvoorbeeld expliciet communiceren met DNB.

Aanbeveling

Neem iedereen zoveel mogelijk mee in je keuzes, met name als die afwijken van de formele gang van zaken.

Algemene gang van zaken binnen het fonds

Oordeel

De VC is van oordeel dat het bestuur zich rekenschap dient te geven dat tot het moment van feitelijke liquidatie, het bestuur integraal verantwoordelijk is en blijft voor alle compliance met wet- en regelgeving. Een onderdeel daarvan is het (tijdig) evalueren van de betreffende uitbestedingspartijen.

Aanbeveling

Zorg voor compliance met wet- en regelgeving.

Adequate risicobeheersing

Oordeel

De VC is van oordeel dat het risico management op een aanzienlijk beter niveau wordt vormgegeven. Daar is ampel bewijs van. De VC is overigens van mening dat de overall risicobeheersing gediend zou zijn met een meer gestandaardiseerde rapportagevorm waarin meteen de zogenaamde Wortelformule wordt betrokken.

Aanbeveling

Zorg dat je als bestuur zicht hebt op het totale risicoprofiel en dat deze niet toeneemt en laat dat terugkomen in de notulen van de bestuursvergadering.

Evenwichtige belangenafweging

Oordeel

De VC is van oordeel dat een vastgelegde kadervorming omtrent hetgeen het bestuur als “evenwichtigheid” beoordeelt, onontbeerlijk is als basis voor toekomstige besluitvorming.

Aanbeveling

De VC beveelt aan dat het bestuur de normering voor evenwichtige belangenafweging probeert te definiëren en daarover tijdig in gesprek gaat met het VO.

Communicatie

Oordeel

De VC is van oordeel dat, door het wegvallen van de informatiedagen, het een goede zaak is dat bestuur ervoor heeft gekozen om in 2021 een drietal nieuwsbrieven uit te brengen. In deze nieuwsbrieven is uitgebreid stilgestaan bij de toekomst van het pensioenfonds en de keuzes waarvoor het fonds zich geplaatst ziet.

De VC is van oordeel dat door de systeemverandering, welke samenhangt met de voorgenomen CWO, nog niet duidelijk is wat er gecommuniceerd moet gaan worden met betrekking tot de pensioendata, namelijk:

Bij de CWO komen de pensioenen op leeftijd 68 te staan. Dat betekent dat alle pensioenen omgerekend moeten worden. Primaire zaak is natuurlijk wat dat monetair betekent, maar ook niet onbelangrijk: kunnen ze daarna weer vervroegd worden en komen er dan dezelfde pensioenen uit?

Aanbeveling

Communiceer helder naar de deelnemers wat de gevolgen van de CWO zijn voor de pensioendata.

Naleving Code Pensioenfonds

Oordeel

Het bestuur voldoet aan de code.

Aanbeveling

Geen.

Cultuur en gedrag

Oordeel

Het bestuur functioneert op een goede manier met respect voor elkaar. De zelfevaluatie bevestigt dit.

Aanbeveling

Geen.

Opvolging van eerdere aanbevelingen van het interne toezicht

Oordeel

Uit de notulen valt niet op te maken dat de aanbevelingen van de VC expliciet de aandacht hebben gehad van het bestuur. Het komt de VC wel voor dat veel van de bovenstaande zaken zijn opgepakt.

Aanbeveling

Laat de bespreking van de aandachtspunten van Accountant, Actuaris en VC een vast punt op de agenda zijn en notuleer de voortgang.

Rob van Leeuwen

Paul van Ravenzwaaij

Jan van Besouw

30 mei 2022

Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor haar kritische blik op het functioneren van het bestuur in 2021. De zorg over de bezetting van het bestuur wordt gedeeld en erkent wordt dat door een vertrek van nog een bestuurder per 31 december 2021 dit nog eens extra zwaar is gaan tellen. Tot nu toe is door extra inzet van de resterende bestuursleden dit geen struikelblok geweest in de stappen die richting de CWO zijn gezet. Ook is het bestuur van mening dat de contacten met het VO, waar de visitatiecommissie zich zorgen over maakt in haar rapport, eind 2021 en zeker in de eerste maanden van 2022 zijn geïntensiveerd. Het VO heeft daarbij ook gebruik kunnen maken van een externe adviseur. Beide partijen hebben constructief met elkaar samengewerkt in de aanloop naar de advisering van het VO over de CWO.

Het bestuur is blij met de positieve opmerkingen van de visitatiecommissie over hoe het bestuur gestructureerd en doelgericht te werk gaat en daarbij bestuurlijk goed samenwerkt. Ook is het bestuur blij met de beoordeling over het risicomanagement van het fonds.

3.4 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (VO) is samengesteld uit Dhr. H.H.J.M.M. van Deursen (namens de werkgever), Mevr. C. Christophe (namens de actieve deelnemers) en Dhr. H. J.M. van Stiphout (namens de gepensioneerden).

Hoofdtaken VO

- a. Jaarlijks bevoegd om een algemeen oordeel te geven over:
 - Het handelen van het bestuur in algemene zin.
 - Het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar.
 - Beleidskeuze die op de toekomst betrekking hebben.
- b. Adviseert het bestuur over het beleid inzake beloningen, het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan, de vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht, het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure, het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Activiteiten VO

- Het VO heeft 2 keer in eigen kring vergaderd. (13 januari en 9 juni)
- Tevens heeft het VO na elk overleg met derden ook intern overleg gehad
- Er hebben 3 gezamenlijke vergaderingen met een delegatie van het bestuur plaatsgevonden, waarin het VO voornamelijk is bijgepraat over de CWO en overige lopende zaken. (25 oktober, 10 november en 13 december)
- Er heeft 1 gezamenlijk vergadering plaatsgevonden met de visitatiecommissie. (26 maart) 2
- Er heeft 1 vergadering plaatsgevonden waarbij de certificerend actuaire en de accountant bij aanwezig waren. Deze vergadering stond in het teken van het jaarverslag over 2020. (11 juni)

Adviesaanvragen

Er zijn gedurende 2021 2 adviesaanvragen bij het VO ontvangen van het bestuur.

De volgende 2 adviesaanvragen zijn ontvangen:

- Aanstelling VCP als visitatiecommissie.
- Premiestelling 2021.

Over alle 2 de adviesaanvragen heeft het VO een positief advies afgegeven aangevuld met een opmerking bij Aanstelling VCP als visitatiecommissie. Het advies van het VO over de premiestelling 2021 is pas in 2021 afgegeven.

Aanstelling VCP als visitatiecommissie

Het bestuur dient zich te houden aan Code Pensioenfonds, hetgeen rondom de aanstelling van VCP als visitatiecommissie niet is gebeurd. Het bestuur is verplicht Code Pensioenfonds op te volgen.

VCHolland heeft de overeenkomst middels een brief d.d. 29 oktober 2020 opgezegd. Het bestuur heeft na opzegging van VCHolland het VO hierover niet direct geïnformeerd. Het bestuur is zonder het VO hiervan in kennis gesteld te hebben op zoek gegaan naar een nieuwe visitatiecommissie. Het bestuur heeft met 1 partij (VCP) contact gezocht, die drie capabele kandidaten op korte termijn beschikbaar heeft.

Na ontvangst van alle informatie rondom benoeming van een nieuwe visitatiecommissie en na lezing van de 3 CV's van VCP, heeft het VO een positief advies afgegeven tot de benoeming van de 3 kandidaten van VCP.

Premiestelling 2021:

Het VO heeft een positief advies gegeven m.b.t. premiestelling voor 2021

Algemeen oordeel 2021

Het bestuur heeft afdoende informatie verstrekt aan het verantwoordingsorgaan om een algemeen oordeel te kunnen vormen.

- Het VO onderstreept de missie van het bestuur waarin duurzaamheid, betrouwbaarheid en zelfstandigheid benoemd wordt.
- Het handhaven van een solide financieel beleid blijft terecht hoog op de prioriteitenlijst staan van het bestuur. Dit vanwege een lager eigen vermogen dan het minimaal vereist eigen vermogen.
- Wij hebben geconstateerd dat het bestuur in het algemeen een zeer kundige, constructieve en serieuze indruk heeft gemaakt en dito heeft gehandeld inzake het fonds.
- Het bestuur is er volgens het verantwoordingsorgaan voldoende in geslaagd de principes voor goed pensioenbestuur te vertalen naar het fonds.
- Het handelen van het bestuur in 2021 is volgens ons in overeenstemming met de statuten, reglementen en wetgeving.
- Voor zover het VO kan beoordelen heeft het bestuur in 2021 een consistent beleid gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en gewaarborgd zijn.
- Wij vertrouwen erop dat het bestuur uitvoering geeft aan de opmerkingen en aanbevelingen welke in het accountantsverslag en het actuariael rapport zijn opgenomen als ook de aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Vooruitblik 2022

Het VO heeft de CWO als belangrijk extra aandachtsgebied voor 2022.

Het VO heeft op 25 april 2022 een formeel adviesaanvraag ontvangen m.b.t. het voorgenomen besluit van het bestuur om het pensioenfonds te liquideren en de verplichtingen over te dragen naar kring koopkracht van Centraal Beheer APF. Door het VO is hierop een positief advies met randvoorwaarden gegeven.

Tot slot wil het VO haar waardering en instemming uitspreken over het gevoerde bestuursbeleid in het jaar 2021 en spreekt tevens de wens uit dat deze lijn in de toekomst wordt voortgezet.

Dhr. H.H.J.M.M. van Deursen, voorzitter

Mevr. C. Christophe, secretaris

Dhr. H.J.M. van Stiphout, lid

Reactie bestuur op het verslag VO over 2021

Het Verantwoordingsorgaan (hierna VO) oordeelt positief over het handelen en het beleid van het bestuur in 2021, een oordeel waar het bestuur verheugd over is. Het VO ondersteunt met haar oordeel de spannende en intensieve weg die het bestuur in 2021 is ingeslagen om de toekomst van de pensioenaanspraken van alle deelnemergroepen beter te kunnen borgen. De contacten met het VO zijn daartoe in de tweede helft van 2021 intensiever geworden en het bestuur waardeert de kritische doch ook constructieve houding waarmee het VO dit proces heeft gevolgd en uiteindelijk de voorgenomen collectieve waarde-overdracht naar een APF van een positief advies (in 2022) met zoals zij zelf stelt , randvoorwaarden heeft voorzien.

Het Bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan dan ook voor haar inspanningen in het afgelopen verslag jaar en voor de samenwerking.

3.5 Verslag van het bestuur

Hoofdpijnen

De belangrijkste onderwerpen in het verslagjaar waren de toekomstvisie, de ontwikkeling van de dekkingsgraden, het herstelplan, de eventuele gevolgen voor de (ex) deelnemers en de governance en de (verdere) invulling van de IORP-sleutelfuncties en COVID-19

COVID-19.

Ook 2021 stond in het teken van de COVID-19 crisis en de (financiële) gevolgen daarvan. Direct na het uitbreken van de crisis in maart 2020 heeft het bestuur de marktontwikkelingen nauwgezet gevolgd en werd gemonitord in hoeverre de uitbestedingspartners maatregelen troffen om werkzaamheden doorgang te laten vinden.

In de Beleggingenparagraaf (3.8) wordt uitgebreid verslag gedaan van de financiële gevolgen van de COVID-19 crisis.

Bij de uitbestedingspartners is vastgesteld dat voldoende maatregelen werden getroffen om de werkzaamheden doorgang te laten vinden.

Bestuursmodel

Het bestuur hanteert het paritaire bestuursmodel. In dit model zijn de belanghebbenden op een zo evenwichtig mogelijke wijze vertegenwoordigd. Het bestuur is van mening dat het huidige bestuursmodel nog steeds passend is. In het boekjaar 2021 hebben daarom geen wijzigingen plaatsgevonden in het bestuursmodel.

De procedures rondom benoeming, ontslag en schorsing van bestuursleden of leden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten en de reglementen van het betreffende orgaan. Deze reglementen zijn opgenomen op de website van het fonds.

Code pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioen- fondsen te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hiertoe zijn door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' geformuleerd. In oktober 2018 is een herziene Code gepubliceerd. In de herziene versie van de Code zijn de normen gegroepeerd aan de hand van acht thema's.

De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dat betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt. Nieuw is dat het intern toezicht wordt gevraagd om in zijn rapportage te rapporteren over de naleving van de Code. De rapportage van het intern toezicht is opgenomen in hoofdstuk 3.3

Het bestuur van het fonds heeft in 2021 opnieuw de naleving van de normen van de Code geïnventariseerd. Zaken die om nadere uitvoering vroegen zijn inmiddels opgepakt door het bestuur. Het bestuur toont hiermee aan dat het een verantwoord bestuursbeleid voert.

Het pensioenfonds past de normen van de Code vrijwel volledig toe.

Nr.	Beknopte omschrijving	Invulling
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Voor de verantwoording wordt verwezen naar het verslag van het bestuur (hoofdstuk 3.5)
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	De geschiktheid wordt bij aanvang getoetst, Gezien de beperkte horizon is een driejaarlijkse evaluatie waarschijnlijk niet (meer) van toepassing.
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	De visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapport (hoofdstuk 3.3)
58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Voor de missie, visie en strategie wordt verwezen naar het profiel (hoofdstuk 3.1)
62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Het bestuur heeft een MVB beleid vastgesteld. Het MBV beleid is beschikbaar op de website
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	De compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode en doet daarvan verslag in haar rapportage. In het bestuursverslag wordt verslag gedaan van de zelfevaluatie.

65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Voor de verantwoording wordt verwezen naar het verslag van het bestuur (hoofdstuk 3.5)
----	---	--

Voor zover het pensioenfonds afwijkt van de normen van de Code wordt dit hierna per norm toegelicht.

Nr.	Beknopte omschrijving	Invulling
7	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Door het bestuur is er een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid vastgesteld. Op de deelnemersvergadering is hiermee ingestemd. Gezien de verwachte CWO (in 2022) is er geen afstemming met de deelnemers d.m.v. een enquête geweest.
9	Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	Alle bestuursleden zijn in het geval van calamiteiten direct benaderbaar. Een nood procedure is daardoor niet relevant.
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Het bestuur en het VO voldoen aan de eis van tenminste een vrouw. Aan de leeftijdseis wordt zowel in het Bestuur als in het VO niet voldaan. Door de verwachte beperkte horizon wordt er geen stappenplan opgesteld.
34	De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Het bestuur streeft naar de maximale herbenoemingstermijn van 3 x 4 jaar. Gezien de deelnemerspopulatie en de daaruit voortvloeiende beperkte beschikbaarheid van kandidaten voor bestuur en VO kan hiervan worden afgeweken
57	Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	Gezien de verwachte CWO (in 2022) is een beoordeling waarschijnlijk niet meer van toepassing. Het bestuur heeft besloten de samenwerking te continueren.

63	Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	In 2020 is het Communicatieplan 2021-2024 opgesteld. In 2020 is door middel van een enquête, de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen gemeten.
----	--	--

Deskundigheidsbevordering en bestuurlijke effectiviteit

Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Het bestuur toetst de geschiktheid van de bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap. Hiertoe is per bestuursfunctie een profielschets opgesteld. Het programma voor permanente educatie van bestuursleden waarborgt dat de geschiktheid van bestuursleden op peil blijft en waar nodig wordt verbreed of ontwikkeld.

De deskundigheid wordt jaarlijks getoetst (zelfevaluatie) voor individuele bestuursleden en het bestuur als geheel. De uitkomsten zijn vastgelegd in de deskundigheidsmatrix. Op basis van de toegewezen aandachtsgebieden wordt jaarlijks bepaald welke acties moeten worden ondernomen om de vereiste deskundigheid te halen respectievelijk te behouden. Het niveau van de toetsing ligt vast in de eindtermen. Voor de leden van het VO en het toezichtorgaan zijn eigen deskundigheidseisen van toepassing.

Naleving wet- en regelgeving en communicatie met de toezichthouder

De ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het bestuur nauwgezet gevolgd. Voor het fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de opvolging wordt besproken in de bestuursvergaderingen. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving door het fonds. Zoals toegelicht in paragraaf 3.7 is gedurende het boekjaar een herstelplan van toepassing.

Gedragscode

De gedragscode voor het fonds over de periode 1 januari 2021 tot en met 31 december 2021 is in 2022 door alle bestuursleden en de leden van het VO ondertekend.

Dwangsommen

Aan het pensioenfonds zijn in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes opgelegd.

Datalekken

Over het verslagjaar 2021 heeft het fonds geen melding gemaakt van een datalek bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Klachten, geschillen en onregelmatigheden

Klachten en geschillen kunnen door belanghebbenden worden gemeld bij de pensioenuitvoerder (Appel Pensioenuitvoering).

In 2021 heeft de pensioenuitvoerder geen klachten ontvangen.

Onregelmatigheden die binnen het fonds, zijn organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed wordenesignaleerd kunnen worden gerapporteerd bij de compliance officer op grond van de incidentenregeling van het fonds.

In 2021 heeft de compliance officer geen meldingen van incidenten ontvangen.

Wet waardeoverdracht klein pensioen

Einde 2017 nam de eerste Kamer de wet waardeoverdracht klein pensioen aan. Deze wet maakt de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen, onder de afkoopgrens van € 497,27 (2021) naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Zo kunnen kleine pensioenen worden gebundeld tot één groter pensioen. Daarnaast beperkt deze wet de mogelijkheid om kleine pensioenen af te kopen.

De wet maakt onderscheid in (nieuwe) kleine pensioenen vanaf 1 januari 2018 en kleine pensioenen ontstaan vóór 1 januari 2018. Het bestuur heeft besloten om mee te werken aan waardeoverdracht van kleine pensioenen die zijn ontstaan na 1 januari 2018. Om na te gaan naar welke nieuwe pensioenuitvoerder het pensioen overgedragen moet gaan worden, is gebruik worden gemaakt van een nieuwe functionaliteit binnen het Pensioenregister. Deze functie is in het vierde kwartaal 2019 beschikbaar gekomen, in de loop van 2020 zijn de overdrachten met terugwerkende kracht tot 1 januari 2018 geëffectueerd.

Het bestuur heeft besloten om ook mee te werken aan waardeoverdracht van kleine pensioenen die zijn ontstaan voor 1 januari 2018. Vanwege de grote hoeveelheden is hiervoor in samenwerking met de Pensioenfederatie een eenmalig uitvraagproces opgestart waarbij Coram voor februari 2022 is ingepland

Het bestuur heeft besloten om hele kleine pensioenen (tot € 2 per jaar) te laten vervallen.

Communicatie met DNB

Op 26 augustus 2021 heeft met de DNB toezichthouder een gesprek plaatsgevonden over de voorgenomen liquidatie en overdracht van de pensioenaanspraken naar Centraal Beheer APF. In dit gesprek is DNB op de hoogte gesteld van de status waarbij de werkgever te kennen heeft gegeven om met ingang van 31-12-2021 de uitvoeringovereenkomst op te gaan zeggen. Het Pensioenfonds is daarmee een gesloten Pensioenfonds zonder premie-inkomsten wat voor het bestuur nog meer reden is om in 2022 daadwerkelijk over te kunnen gaan toe een collectieve waardeoverdracht. Met DNB zijn in het gesprek de stappen doorgenomen die van belang zijn bij een verzoek tot collectieve waardeoverdracht.

Daarnaast heeft in 2021 de volgende (reguliere) fondsspecifieke correspondentie met DNB plaatsgevonden :

- ✓ Kwartaal update toekomstplan Stichting Pensioenfonds Coram;
- ✓ DNB Uitvraag niet-financiële risico's 2021;
- ✓ DNB Uitvraag Integriteitsrisico 2021;
- ✓ Maand en kwartaal rapportages 2021;
- ✓ Premiestaten ;
- ✓ Reglementen ;

- ✓ Jaarstaten ;
- ✓ Herstelplan ;
- ✓ Haalbaarheidstoets ;
- ✓ ABTN.
- ✓ Aanlevering ABTN

Uitbesteding

Het bestuur heeft diverse malen overleg gevoerd met de uitvoeringsorganisatie over de dienstlevering overeenkomstig de service level agreement. Daarnaast heeft het bestuur op grond van zijn analyse van de interne-beheersingsrapportages (ISAE 3000/3402) aanvullende vragen gesteld aan de uitvoeringsorganisatie over bepaalde aspecten van de kwaliteit van de beheersmaatregelen.

Periodiek heeft het bestuur overleg gevoerd met de vermogensbeheerder. In dit overleg is uitvoerig stilgestaan bij de resultaten van de vermogensbeheerder. Hierop komen wij later in dit verslag nog terug. Daarnaast heeft het bestuur kennisgenomen van interne beheersingsrapportages (ISAE 3402) van de vermogensbeheerder en heeft het bestuur deze geanalyseerd.

De uit de analyse naar voren komende vragen en bevindingen zijn met de vermogensbeheerder besproken.

Herverzekeringsbeleid

De risico's van overlijden met betrekking tot het partner- en wezenpensioen en het ANW hiaat zijn herverzekerd door middel van éénjarige risicokapitalen. De risico's van arbeidsongeschiktheid en de premievrijstelling zijn herverzekerd door middel van driemaandelijks termijnen. Het herverzekeringscontract liep op 31 december 2019 af en is per 1 januari 2020 voor een periode van 3 jaar verlengd tot 31 december 2022

Communicatie

Communicatie met de deelnemers van het fonds vindt plaats via de werkgever, de website en rechtstreeks door het pensioenfonds De persoonlijke pensioeninformatie is beschikbaar via het UPO en het Pensioenregister (www.mijnpensioenoverzicht.nl).

In 2021 hebben alle actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden een UPO ontvangen.

Daarnaast biedt het fonds via zijn website aan zijn deelnemers een persoonlijk pensioen portaal met een pensioenplanner aan waarmee op basis van actuele gegevens verschillende pensioenscenario's kunnen worden doorgerekend.

Met ingang van 2019 bestaat de verplichting om ook jaarlijks een UPO aan de slapers te verstrekken. Het bestuur heeft besloten om die via het persoonlijke pensioen portaal ter beschikking te stellen. Alle slapers zijn hierover schriftelijk geïnformeerd.

Om nog verder invulling te geven aan het communicatiebeleid is een communicatiecommissie ingesteld die het communicatieplan 2021-2024 heeft opgesteld. De communicatiecommissie bestaat uit een afgevaardigde namens de werkgever, het pensioenfonds en de pensioenuitvoerder.

Als onderdeel van het communicatieplan zijn 2021 meerdere nieuwsbrieven uitgegeven met actuele financiële informatie. Ook is hierin uitgebeird aandacht besteed aan de voortgang van de voorgenomen collectieve waardeoverdracht. . In 2020 is een enquête gehouden waarin onder andere de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen is gemeten. Ook is daar een aantal vragen gesteld over de invulling van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. De antwoorden uit de enquête zijn meegenomen bij het opstellen van het communicatieplan 2021-2024

Vanwege COVID-19 zijn de jaarlijkse informatie bijeenkomsten voor alle (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden weer niet door gegaan. In de plaats hiervan zijn alle deelnemers uitgenodigd om hun vragen schriftelijk te stellen.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar zeven maal vergaderd. Naast de reguliere beleidscyclus stonden de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:

- ✓ Beoordelen adviezen / analyses van de beleggingscommissie;
 - ✓ Verklaring beleggingsbeginselen;
 - ✓ ESG beleid;
 - ✓ Strategisch Beleggingsbeleid 2019-2022;
 - ✓ Investment Cases;
 - ✓ Beleggingsplan 2022;
 - ✓ Uitbestedingsbeleid;
- ✓ Diverse beoordelingen / analyses;
 - ✓ Integriteitsanalyse;
 - ✓ Risico rapportages / risico matrix;
 - ✓ Update Geschiktheidsplan;
 - ✓ Zelfevaluatie bestuur;
 - ✓ Rapportages Actuariële Functiehouders;
- ✓ Update van de ABTN;
- ✓ Update van het herstelplan;
- ✓ De haalbaarheids-toets;
- ✓ Diverse DNB uitvragen / enquêtes;
- ✓ De toekomstbestendigheid van het fonds;
- ✓ Pensioenpremie / pensioenregeling 2022;
- ✓ Het nieuwe pensioenstelsel

Daarnaast is het bestuur in het najaar nog een gehele kennis dag bijeen geweest waar onder leiding van deskundige derden veel actuele onderwerpen zijn besproken.

Collectieve waardeoverdracht en liquidatie

Gezien de toegenomen eisen die aan het besturen van een Pensioenfonds worden gesteld heeft het bestuur een aantal jaren geleden de intentie uitgesproken om het Pensioenfonds op termijn te liquideren. De afgelopen jaren zijn hiervoor uitvoerige gesprekken gevoerd met verschillende partijen en zijn de verschillende mogelijkheden verkend. Daarnaast heeft de werkgever aangegeven per 31-12-2021 de uitvoeringsovereenkomst met het Pensioenfonds te beeindigen en de nieuwe pensioenopbouw onder te brengen in de Kring DC van Centraal Beheer APF. Hierdoor wordt het Pensioenfonds per 1-1-2022 een gesloten Pensioenfonds zonder verdere premie-inkomsten.

De beslissing van de werkgever is voor het bestuur des te meer reden geweest om in 2021 over te gaan tot concretere stappen. Centraal Beheer bleek in de eerdere gesprekken ook een goede partij om de opgebouwde pensioenaanspraken aan over te dragen met als voordeel dat de nieuwe aanspraken en de opgebouwde aanspraken (straks) bij dezelfde partij onder beheer zijn. Eind 2021 zijn de gesprekken met Centraal Beheer geïntensiveerd met de intentie om in 2022 over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht. Begin 2022 zal de beoogde overgang verder worden onderbouwd en zal het verzoek bij DNB worden ingediend met de intentie om in de zomer van 2022 de opgebouwde pensioenaanspraken over te dragen naar de Kring Koopkracht van Centraal Beheer APF en daarna over te gaan tot liquidatie van het fonds.

Beloningsbeleid

Het fonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Het fonds heeft daarbij een afweging gemaakt op basis van de (lange termijn) doelstellingen van het fonds, de passendheid in de bedrijfstak/onderneming of beroepsgroep, de verantwoordelijkheid en de aan de functies gestelde eisen en het tijdsbeslag.

De voorzitter ontvangt een bezoldiging vanuit de werkgever. De overige bestuurders ontvangen geen bezoldiging.

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. Alleen de bestuurders die werknemer zijn van één van de bij het fonds aangesloten ondernemingen, nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

3.6 Risicoparagraaf ten aanzien van doelstellingen, beleid en risicohouding

Risicohouding

In het onderstaande wordt in een aantal situaties nog beschreven dat risicohouding en dergelijke nog in samenspraak zijn gedaan met sociale partners. In 2021 was dat inderdaad het geval. Per 1 januari 2022 is het pensioenfonds een gesloten fonds zonder uitvoeringsovereenkomst. Dit houdt in dat vanaf dat moment de sociale partners in deze geen rol meer spelen.

De risicohouding van een fonds is de mate waarin een fonds, na overleg met de vertegenwoordigers van werkgever of werkgeversverenigingen en werknemers(verenigingen) en na overleg met de organen van het fonds, bereid is risico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds risico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding is dus een combinatie van de risicobereidheid - het risico dat men wil lopen - en het risicodraagvlak – het risico dat men kan lopen-.

Risicohouding Financieel

Het bestuur baseert zich hierbij op de kenmerken van het fonds en hanteert daarbij de volgende beleidsuitgangspunten:

- ✓ de hoogte en volatiliteit van de premie
- ✓ de volatiliteit en de gewenste kans op realisatie van toeslagen;
- ✓ de gewenste kritische grens en volatiliteit ten aanzien van de dekkingsgraad;
- ✓ het maximaal acceptabele niveau van kortingen;
- ✓ de gewenste eigenschappen van het strategische beleggingsbeleid.

In navolgende opsomming is de vastgestelde risicohouding nader uitgewerkt:

- ✓ Zoals in de visie van het pensioenfonds is omschreven heeft het pensioenfonds de ambitie om de pensioenen te indexeren om de koopkracht in stand te houden. Dit kan niet alleen uit de premie worden gefinancierd. Dit betekent dat het pensioenfonds dit moet verdienen met beleggen. Het pensioenfonds neemt, in samenspraak met de sociale partners, dus beleggingsrisico, omdat het van mening is dat beleggingsrisico, gemiddeld genomen, op de lange termijn beloond wordt met een positief rendement. Het lopen van risico's betekent ook dat handhaving van de nominale aanspraken laat staan koopkrachtbehoud geen vanzelfsprekendheden zijn.
- ✓ De prioriteit ligt, conform de visie van het pensioenfonds, meer bij toeslagambitie dan het te allen tijde voorkomen van kortingen. Hiervoor is bij de vaststelling van het gewenste risicoprofiel een verhouding matching / return van 52,5:47,5 toegepast. In de ALM-studie van 2018 was dat 50:50. In 2020 is dat aangepast zonder het risicoprofiel te veranderen door High Yield obligaties te verkopen en die om te zetten in deels aandelen en deels Investment Grade bedrijfsobligaties. Getoetst is dat de uitkomsten

van het gewenste risicoprofiel in het beleggingsbeleid niet significant gevoelig zijn voor beperkte afwijkingen in deze verhouding, zoals bijvoorbeeld 60:40.

- ✓ De maatstaf voor de toeslagverlening is de afgeleide prijsinflatie. De toeslagverlening is voorwaardelijk, afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds accepteert, in samenspraak met de sociale partners, dat de kans bestaat dat toeslag niet (volledig) toegekend wordt. Daarnaast wordt ook geaccepteerd dat de mate van toeslagverlening van jaar op jaar sterk kan variëren.
- ✓ Het ambitieniveau van toeslagverlening is vertaald in de mate waarin het pensioen jaarlijks kan worden aangepast ten opzichte van de maatstaf. Het toekennen van toeslagen is geen vanzelfsprekendheid. Het bestuur en sociale partners zijn daarom terughoudend in het wekken van verwachtingen omtrent koopkrachtbehoud. De ondergrens voor het pensioenresultaat is daarom dan ook gelijk aan die van een nominaal pensioen. Dit komt overeen met een pensioenresultaat van 69%.
- ✓ Het risico van afname van de dekkingsgraad, de kans op kortingen en daarmee een lager pensioenresultaat dan 69% worden geaccepteerd. Er worden hieraan geen harde absolute / relatieve grenzen gesteld. Het pensioenfonds bepaalt in overleg met sociale partners of de uitkomsten van de periodieke ALM studie bij het gekozen strategisch beleggingsbeleid (ook in vergelijking tot andere mixverhoudingen) acceptabel zijn.
- ✓ Het pensioenfonds en sociale partners zijn zich ervan bewust dat bij lagere feitelijke dekkingsgraden de kansen op kortingen zullen toenemen. Ook hogere volatiliteiten worden niet uitgesloten. De gekozen strategische beleggingsmix en bijbehorende tactische bandbreedtes wordt op dergelijke ontwikkelingen in principe niet tussentijds aangepast. Wel heeft het pensioenfonds de ruimte het beleggingsbeleid tussentijds beperkt te herzien als het risicoprofiel daardoor niet significant wijzigt.
- ✓ Het risico op de korte termijn wordt uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze bedraagt voor het beleggingsprofiel van het pensioenfonds ongeveer 21%. De randvoorwaarden aan het beleggingsbeleid⁷ geven een bandbreedte hieromheen van ongeveer 3%. Dit is voor partijen acceptabel. Daarbij is men zich ervan bewust dat door de hoogte van de marktrente en wijzigende creditratings en/of duratie van obligaties van invloed zijn op het VEV en niet inzichtelijk zijn gemaakt in deze bandbreedtes. Indien het VEV van het strategisch beleggingsbeleid door ontwikkelingen hierin met meer dan 5% toeneemt treedt het pensioenfonds in overleg met sociale partners.
- ✓ Er wordt gestreefd naar een zo stabiel mogelijke feitelijke pensioenpremie. De kostendekkende premie wordt bepaald op basis van verwacht rendement met inbegrip van een afslag van de volledige toeslagmaatstaf (prijsinflatie). De pensioenpremie wordt in eerste aanleg niet gezien als een sturingsmiddel.

⁷ Er is hierbij geen rekening gehouden met verschuivingen in de ratingverdeling en of duratie van de staats / bedrijfsobligaties.

Haalbaarheidstoets

- ✓ De haalbaarheidstoets toetst onder meer het pensioenresultaat over een horizon van 60 jaar, uitgaande van diverse omstandigheden. Voor de haalbaarheidstoets wordt een door de toezichthouder voorgeschreven (economische) scenarioset gehanteerd. Deze wijkt af van de uitgangspunten die het bestuur hanteert voor eigen analyses.
- ✓ Het pensioenresultaat geeft de mate van koopkrachtbehoud weer van het pensioen (het feitelijke verwachte toekomstige pensioen afgezet tegen een pensioen dat is gecorrigeerd voor de volledige prijsinflatie).
- ✓ In het kader van de haalbaarheidstoets is door het pensioenfonds is samenspraak met sociale partners een ondergrens gesteld aan het gewenst pensioenresultaat. Enerzijds uitgaande vanuit de feitelijke dekkinggraad en anderzijds vanuit een evenwichtssituatie (dekkinggraad waarbij wettelijke vereiste buffer exact aanwezig is). Deze ondergrenzen zijn gesteld op:
 - Vanuit feitelijke dekkinggraad: 69%
 - Vanuit evenwichtssituatie: 69%.
- ✓ Dit komt overeen met het pensioenresultaat bij een nominaal pensioen (zonder toeslagen).
- ✓ In het kader van de haalbaarheidstoets wordt tevens gekeken naar de maximale afwijking van het pensioenresultaat in een slechtweerscenario ten opzichte van de gewenste ondergrens vanuit de feitelijke dekkinggraad. Dit geeft de mate van volatiliteit/risico weer. Deze afwijking is door partijen gesteld op maximaal 45%.

In 2015 is een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. In geval van een nieuwe pensioenregeling en/of significante wijzigingen zal opnieuw een aanvangshaalbaarheidstoets worden uitgevoerd. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Het pensioenresultaat en de risico's worden getoetst aan de door het pensioenfonds (in samenspraak met de sociale partners) gekozen ondergrenzen.

Het fonds voert jaarlijks voor 1 juli een haalbaarheidstoets uit. Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijke financiële positie van het pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau in voldoende mate aansluit bij de door het pensioenfonds gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario niet te veel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau. Ook in 2021 was dat het geval en was er geen reden tot verder actie.

Risicohouding niet-financieel

Naast de risicohouding met betrekking tot de financiële risico's heeft het bestuur ook, conform de door haar gevolgde procedures in het kader van integraal risicomanagement de jaarlijkse herijking uitgevoerd van de niet-financiële risico's. De conclusie was dat hierin geen verandering was opgetreden. Het fonds wenst geen onaanvaardbare risico's te lopen in de operationele risico's (zoals vastlegging pensioenaanspraken – en uitkeringen) en wil compliant zijn met wet- en regelgeving, maar realiseert zich ook dat omvang fonds en de kosten verbonden aan het minimaliseren van de risico's beperkingen oplegt. Het fonds maakt dat ook van tijd tot tijd keuzes waarbij bij sommige niet- financiële risico's een zekere risico-acceptatie nodig is.

Belangrijkste risico's

Strategisch

Het continuïteitsrisico , gecombineerd met de vele veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving en de kostenfactor, zijn de belangrijkste strategische risico's waaraan het bestuur zich bloot gesteld ziet.

Al in 2017 heeft het bestuur de conclusie getrokken dat een zelfstandig voortbestaan op langere termijn niet gewenst is. In overleg met de sociale partners is naderhand afgesproken het opheffen van het fonds samen te laten vallen met het gelijktijdig onderbrengen van de nieuwe opbouw elders. In 2021 zijn door sociale partners de nodige knopen doorgemaakt. Besloten is de nieuwe opbouw onder te brengen in een DC-regeling. Bij het selectieproces voor de nieuwe uitvoerder is ook meegenomen of er partijen waren waarbij ook het pensioenfonds een verantwoorde keuze kon maken om de bij het fonds opgebouwde aanspraken onder te brengen. Na een zorgvuldig selectieproces is een uitvoerder (APF) geselecteerd waar beide regelingen zouden kunnen worden ondergebracht. De nieuwe opbouw is inmiddels in beheer bij deze uitvoerder. Voor het pensioenfonds is het traject voor de CWO naar een multi-cliënt kring van dezelfde uitvoerder gestart. De geprefereerde optie voor het pensioenfonds heeft min of meer hetzelfde risicoprofiel als pensioenfonds Coram.

De bestuurlijke continuïteit staat nog steeds onder druk. Waren er eind 2020 twee vacatures, per eind 2021 is dat opgelopen tot drie vacatures. Gezien de wens tot liquidatie is besloten de vacatures voor deze waarschijnlijk korte periode dat het fonds nog bestaat niet op te vullen. Het fonds leunt daarbij sterk op haar adviseurs.

In 2021 heeft het pensioenfonds de uitvraag strategische risico's zoals DNB die in 2019 aan de pensioenfondsen had voorgelegd opnieuw doorgenomen. Het overall risicobeeld verschoof slecht op onderdeel marginaal. Het bestuur heeft regelmatig DNB over de ontwikkelingen met betrekking tot de toekomst van het fonds op de hoogte gehouden. Dit doet zij sinds DNB het pensioenfonds heeft aangemerkt als "kwetsbaar".

Financieel

In 2021 is, evenals in voorgaande jaren, door middel van de jaarlijkse haalbaarheidstoets en het jaarlijkse herstelplan, nodig omdat de dekkingsgraad van het fonds nog beneden het Vereist Eigen Vermogen ligt, getoetst of de financiële risico's herijkt diende te worden. Het herstelplan toont aan dat het fonds tijdig uit herstel is en ook de haalbaarheidstoets gaf geen aanleiding tot een herziene aanpak.

De financiële positie van het fonds verbeterde sterk in 2021. Lag de beleidsdekkingsgraad eind 2020 op 90,5%, eind 2021 was deze gestegen tot 103,3%. De kortingsdreiging uit 2020 was ver weg, alhoewel nog altijd geprofiteerd werd van de overheidsmaatregelen om in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel de kortingsmaatregelen zoals die van kracht waren onder het nFTK te "overrulen". In het zicht van de nieuwe CWO zijn ook de nodige risico-analyses uitgevoerd met betrekking tot de gevoeligheden van de portefeuille in relatie tot de nieuwe uitvoerder. De regelgeving verbeidt afstemming van het beleggingsbeleid op de toekomstige partner, maar het is relevant om deze in kaart te hebben gebracht met het oog op eventuele consequenties.

Met de voorgenomen CWO heeft het fonds besloten om geen nieuwe driejaarlijkse ALM-studie uit te voeren en het strategisch beleggingsplan te verlengen. Ook hier is gekeken of dit vanuit risicoperspectief en risicohouding te onderbouwen was.

De verzekeringstechnische risico's zijn voor zover mogelijk herverzekerd.

Operationele en uitbestedingsrisico's

De meeste activiteiten besteedt het pensioenfonds uit, waardoor operationele risico's zich vooral voordoen binnen processen van externe dienstverleners en de administrateur in het bijzonder. De gerelateerde uitbestedingsovereenkomst, ISAE 3402-verklaringen en SLA worden periodiek beoordeeld. Per kwartaal rapporteert de administrateur over de kwaliteit van haar dienstverlening op basis van de in de SLA vastgelegde KPI's. Het afgelopen jaar bleek deze, net als in voorgaande jaren, op goed niveau te zijn. Belangrijk is in ieder geval dat er geen issues zijn geconstateerd in de correcte vastlegging van de pensioenaanspraken en de tijdige en correcte betaling van de pensioenuitkeringen. Bij deze operationele risico's is de risicotolerantie van het fonds zeer laag.

De uitbestedingspartners besteden ook weer werkzaamheden uit aan andere partijen. Het is belangrijk om de keten van onderuitbesteding in kaart te brengen en de daaraan verbonden risico's. Het aantal onderuitbestedingen bij pensioenfonds Coram is beperkt.

Het fonds heeft de verschillende jaarlijkse uitvragen van DNB naar niet –financiële risico's ook dit jaar weer ingevuld. De uitvraag betrof meer onderdelen dan andere jaren en verschaftte ook het fonds meer inzicht in eventuele aandachts- en verbeterpunten inzake het risicobeleid.

ESG-risico's

ESG-risico's gaan een prominentere plaats innemen. Met de invoering van IORP II moeten beoordeling van ESG-risico's van beleggingen geïntegreerd worden in het beleggingsonderzoek. Het pensioenfonds checkt periodiek het compliant zijn met wet- en regelgeving op dit terrein. In 2021 betrof het met name de wet- en regelgeving inzake de SFDR. Daarnaast rapporteert de vermogensbeheerder over de CO2 uitstoot hetgeen door de Beleggingscommissie wordt gemonitord.

Overige risico's

Eind 2019 is van compliance officer gewisseld. In 2021 is de SIRA geactualiseerd. Er zijn geen bijzondere compliance risico's geconstateerd. Het risico op cybercrime wordt als hoogste risico binnen deze groep van risico's ingeschat.

Integraal risicomanagement

Het fonds heeft een eigen riskmanagement framework geïmplementeerd, waarbij de principes van Integraal Risicomanagement zoals geformuleerd door DNB worden gevolgd.

Integraal Risicomanagement (IRM) is dan het interactieve proces van:

1. het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid,
2. het identificeren van risico's,
3. het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing, tot
4. de uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

Dit proces wordt continu doorlopen, zodat:

- ✓ op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie bestaat,
- ✓ die zich bewust is van de impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang, alsook
- ✓ van de opties voor beheersing en de verschillende consequenties hiervan.

Belangrijk is dat er een goed risicobewustzijn bij het fonds aanwezig is. Om dit te bevorderen wordt sinds het vierde kwartaal 2017 in elke bestuursvergadering het Risk Dash Board behandeld. Hierin zijn weergegeven alle risico's die niet als laag zijn geclassificeerd. Op deze manier kan worden gevolgd of deze risico's, indien gewenst, door additionele risicobeheersingsmaatregelen worden gemitigeerd. Per in het dashboard benoemd risico zijn ook actiehouders aangewezen.

IORP II

De sleutelfunctie Risicobeheer is al geruime tijd operationeel. De sleutelfunctie Risicobeheer wordt “geinsourced”. In 2019 waren al de nodige documenten opgesteld zoals het charter en “Beleid en uitvoering Eigen Risicobeoordeling”. De sleutelfunctiehouder Risicobeheer rapporteert op kwartaalbasis aan het bestuur over zijn activiteiten en over het risicobeeld van het pensioenfonds. Ook is een Eigen Risico Beoordeling (ERB), reeds in 2020, uitgevoerd. Gezien de waarschijnlijk korte horizon van het fonds heeft de scenario-analyse zich beperkt tot de verschillende mogelijkheden die zich kunnen voordoen met betrekking tot de opheffing van het fonds. Tevens is de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer beoordeeld. Daaruit zijn enkele verbeterpunten als acties geformuleerd zoals betere inbedding in strategische beleidscyclus en betere vastlegging van de risico-afwegingen. Omdat de ERB al voorzag in de risico-beoordeling met betrekking tot de opheffing van het fonds is er in 2021 geen nieuwe specifieke ERB uitgevoerd als onderdeel van de voorgenomen collectieve waarde –overdracht naar een APF. Wel wordt met een zeer regelmatige frequentie een risico-rapportage (risk dashboard CWO) uitgebracht door de sleutelfunctiehouder Risicobeheer en besproken en beoordeeld door het bestuur.

Risicomatrix

Een grondige herijking van de risico's vindt jaarlijks plaats in een risicoworkshop als onderdeel van de jaarlijkse brainstormsessie en zelfevaluatie van het bestuur. Ook in 2021 is dat gebeurd. Onderstaand (op pagina 35) is de meest actuele risicomatrix, opgesteld op basis van de FIRM-risico's weergegeven.

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregel en
Matchingsrisico	De kans op ongewenste gevolgen van een ontoereikende afstemming van activa en passiva in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.	Midden	• Het beleggingsbeleid wordt ondersteund door driejaarlijkse ALM studies en de haalbaarheidstoets en wordt besproken in de beleggingscommissie. Vervolgens worden het Strategische beleggingsbeleid en het jaarlijkse Beleggingsplan opgesteld • Het pensioenfonds heeft besloten om het renterisico tussen de verplichtingen en de beleggingen met 50% af te dekken. De bandbreedte voor de rente afdekking is 45% - 55%. • Er is sprake van een voorwaardelijk toeslagbeleid. • Er is sprake van beheersing van het curve risico. • De maandelijkse beleggingsrapportage wordt in de beleggingscommissie besproken. • Er wordt bewust risico gelopen om het opwaartse potentieel te behouden.	Midden • Gevoeligheidsanalyse uitvoeren tov portefeuille Kring Koopkracht CB APF (partij naar waar mogelijk wordt overgestapt)

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregel en
Marktrisico (incl. kredietrisico)	De kans op nadelige gevolgen van wijzigingen in de marktprijzen (prijsvolatiliteit, illiquiditeit, correlatie en concentratie) van de beleggingen van het pensioenfonds.	Midden	- Het prijs-, illiquideits- en concentratie/correlatierisico wordt gemitigeerd door diversificatie en (wereldwijde) spreiding. Daarnaast worden buffers aangehouden die afhangen van de mate van risico in de beleggingsmix. De portefeuille is goed verhandelbaar. - Besloten is om overwegend te beleggen in Euro gerelateerde beleggingen of beleggingsfondsen, waarin het valutarisico is afgedekt. De beleggingen in Emerging Markets Debt en Emerging Markets Equities luiden in lokale valuta's. Besloten is om het valutarisico van deze categorie niet af te dekken vanwege de hoge kosten en te anticiperen op stijging van de lokale valuta..Het beleggingsbeleid wordt ondersteund door driejaarlijkse ALM studies en de haalbaarheidstoets en wordt besproken in de beleggingscommissie. Vervolgens worden het Strategische beleggingsbeleid en het jaarlijkse Beleggingsplan opgesteld - Het kredietrisico wordt beperkt door goede spreiding en indien mogelijk het verkrijgen van zekerheden van tegenpartijen. in de beleggingsmandaten wordt het beleggingsuniversum afgebakend met toegestane kredietratings en geografische beperkingen. - Grote afwijkingen van indices worden niet nagestreefd. Er is een voorkeur voor passief beleggen.	Midden Gevoeligheidsanalyse uitvoeren tov portefeuille Kring Koopkracht CB APF (partij naar waar mogelijk wordt overgestapt)

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregelen
Verzekeringstechnisch risico	De mogelijkheid dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden uit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige technische veronderstellingen en grondslagen bij de vaststelling van de premie en de technische voorzieningen.	Laag	- De belangrijkste risico's in dit kader zijn het lang levenrisico, het overlijdensrisico, het arbeidsongeschiktheidsrisico en het kostenrisico. Kort leven risico is verzekerd, lang leven risico niet. - Door toepassing van de nieuwste Prognosetafel AG 2020 in combinatie met correctiefactoren voor ervaringssterfte is het lang levenrisico overeenkomstig de huidige verwachtingen hieromtrent geheel verdisconteerd in de technische voorzieningen van het pensioenfonds. - Het overlijdens- en arbeidsongeschiktheids-risico is herverzekerd. - Periodieke toetsing of excasso opslag toereikend is om de administratiekosten te dekken die benodigd zijn indien pensioenaanspraken en – rechten nominaal bij een verzekeraar worden ondergebracht vermeerderd met de uitvoeringskosten en liquidatiekosten tot die tijd. - Periodieke herijking fondsgrondslagen	Laag

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregelen
Omgevingsrisico	Het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.	Laag	• Er worden geen ontwikkelingen bij de aangesloten ondernemingen verwacht die het draagvlak voor het pensioenfonds negatief zouden kunnen beïnvloeden. • De bestuursleden, zowel van werkgevers- , werknemerszijde als van gepensioneerden stellen zich onafhankelijk op en wegen belangen af op evenwichtige wijze. • Door bestuursondersteuning extern in te huren kan tijdig en adequaat op externe ontwikkelingen worden ingespeeld • Er vindt oriëntatie plaats naar de verschillende toekomstmogelijkheden. • Pf Coram is een klein pensioenfonds. • Opvolging bestuursleden is een zorgpunt. • Door DNB is Pf Coram aangemerkt als een kwetsbaar pensioenfonds • Proces opheffing fonds in gang gezet. Streven is 1/7/2022	Midden • Risico-analyse CWO afronden
Communicatie risico	De mogelijkheid dat niet wordt voldaan aan de wettelijke communicatie	Laag	• Er is een communicatieplan 2021-2024- • Tweemaal per jaar een nieuwsbrief. • Website actueel houden • Deelnemers bijeenkomst jaarlijks organiseren. • Communicatie geïntensiveerd in het kader van voorgenomen opheffing	midden
Operationeel risico	Mogelijke negatieve gevolgen die samenhangen met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering	Laag	• Het pensioenfonds heeft de administratie/uitvoering van de regeling en het vermogensbeheer uitbesteed aan professionele partijen die allen meerjarige ervaring hebben op de betreffende vakgebieden . • De vermogensbeheerder rapporteert op maandbasis aan het pensioenfonds. • Het pensioenfonds kiest veelal externe adviseurs/ondersteuners passend bij haar eigen cultuur en omvang.	Laag

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregelen
Uitbestedingsrisico	De mogelijkheid dat de continuïteit, integriteit en/of de kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden wordt geschaad.	Laag	• De externe organisaties kennen uitgebreide compliance voorschriften en interne functiescheiding. • De administrateur doet eens per kwartaal verslag over het functioneren van de uitvoeringsorganisatie en de eigen continuïteit. Er is een SLA afgesloten. • De vermogensbeheerder levert maandelijks en zonodig vaker informatie aan omtrent de resultaten van het vermogensbeheer. • ISAE 3402 verklaringen worden opgevraagd • Keuzes voor ondersteuners/adviseurs passen bij cultuur en draagvlak van het fonds • Periodiek worden leveranciers geëvalueerd aan de hand van evaluatie checklists • Er is niet gekozen voor uitbesteding aan een fiduciair manager. Jaarlijks vindt er een evaluatie met de diverse uitvoerders plaats • Er is een uitbestedings-en beloningsbeleid geformuleerd. • De toegang tot kritieke data bij uitbestedingspartners wordt nauwlettend gevolgd aan de hand van de SLA en NFR-rapportages van Appel en desnoods worden tot vervolgacties besloten (zie hierboven onderzoek DNB bij Appel)	Laag • er wordt een contractenregister opgesteld. • Meer zicht op onderuitbesteding verkrijgen. • Aandacht voor Business Continuity management bij uitbestedingspartners • Audits uitvoeren op uitbesteding. • In verband met verwachte opheffing is nader onderzoek naar datakwaliteit te overwegen

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregel en
IT- risico	Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu en/of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT	Laag	• Een groot deel van de gegevens omtrent opgebouwde pensioenrechten wordt geadministreerd in geautomatiseerde gegevensbestanden en systemen aanwezig bij de administrateur. • Het pensioenfonds is geïnformeerd over de wijze waarop de administrateur omgaat met back-up, uitwijk, kleinere en grotere calamiteiten en beveiliging van geautomatiseerde gegevens en systemen. Het pensioenfonds heeft dit adequaat bevonden. • Het pensioenfonds beschikt over een IT beleid. • Jaarlijks door de externe uitvoerders verantwoording qua IT beveiligingsbeleid laten afleggen.	Laag • IT-beleid moet weer worden herijkt.
Integriteits- risico	Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers of de leiding van het pensioenfonds	Laag	• Het pensioenfonds werkt volgens een gedragscode die door een ieder moet worden nageleefd. • De externe organisaties kennen uitgebreide compliance voorschriften en interne functiescheiding. Het fonds checkt het beloningsbeleid bij uitbesteders op onverantwoorde prikkels • Er is een klachten-, geschillen- en een incidentenmeldingsregeling. • Het onderzoek naar additionele beheersingsmaatregelen inzake cybercrime is opgestart bij de diverse uitvoerders • Het pensioenfonds beschikt over een compliance officer • Het pensioenfonds is AVG proof • Periodiek wordt er een SIRA uitgevoerd. ✓ Jaarlijks monitoren : 1.Uitvragen privé-relaties 2 Awareness bestuur verhogen. 3.Extra aandacht voor belangenverstrengeling bij benoemingen • Jaarlijks vindt er een evaluatie met de diverse uitvoerders plaats	Laag

Soort risico	Definitie	Gewenst risico	Beleid ten aanzien van risico	Feitelijk risico/ additionele beheersingsmaatregel en
Juridisch risico	Het risico samenhangend met veranderingen in, en naleving van wet- en regelgeving en het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn	Laag	• Bij de administrateur/uitvoerder is voldoende geschiktheid en ervaring aanwezig om de pensioenregeling adequaat en correct uit te voeren. • Het pensioenfonds heeft een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. • Periodiek bijvoorbeeld bij herziening of aanpassing van contracten wordt expliciet gekeken naar formuleringen in de contracten rond contractbreuk, beëindiging van activiteiten en afdwingbaarheid in algemene zin. Hierbij wordt juridisch advies ingewonnen.	Laag

3.7 Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar:

(* € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad
Stand per 1 januari 2021	83.743	86.305	97,0%
Beleggingsresultaten	3.441	-6.320	
Premiebijdragen	2.183	2.534	
Uitkeringen	-1.662	-1.665	
Waardeoverdrachten	76	71	
Pensioenuitvoeringskosten	-336	-42	
Wijziging excassokosten	-	1.180	
Overige	157	326	
Stand per 31 december 2021	87.602	82.389	106,3%

De verandering in de dekkingsgraad is voornamelijk het gevolg van het resultaat op premie, rendement op beleggingen, de wijziging van de excassokosten en de renteverandering.

Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

(* € 1.000)	2021	2020	2019	2018
Premieresultaat	-645	-536	-135	-71
Interestresultaat	9.761	-2.204	1.245	-5.059
Pensioenkorting	-	-	-	-
Waardeoverdrachten	5	35	38	16
Overig resultaat	158	8	-78	264
Kanssystemen	-324	-311	14	41
Wijziging overlevingstafels	-	-	-	722
Wijziging grondslagen	-	2.529	-	-
Wijziging excassokosten	-1.180	-	-	-
	7.775	-479	1.084	-4.087

De technische voorzieningen zijn berekend op basis van de DNB rente termijnstructuur.

Bij het waarderen van de verplichtingen is de door DNB vastgestelde rentetermijnstructuur van 31 december 2021 gehanteerd. Deze is voor 75% gebaseerd op de UFR-methodiek zoals van toepassing tot en met 2020 en voor 25% op de UFR-methodiek zoals van toepassing vanaf 2021:

- Oude UFR-methode: In deze methode wordt vanaf looptijd 20 jaar toegegroeid naar het vastgestelde UFR-niveau (bepaald door het 120-maandsgemiddelde van de twintigjaars

forward rate). Per 31 december 2020 bedroeg deze 1,8%. Ultimo 2021 is deze afgenomen naar 1,5%.

▪ Nieuwe UFR-methode: In deze methode wordt vanaf looptijd 30 jaar toegegroeid naar het vastgestelde UFR-niveau (bepaald door het 120-maandsgemiddelde van de dertigjaars forward rate). Per 31 december 2020 bedroeg deze 1,6%. Ultimo 2021 is deze afgenomen naar 1,3%. De nieuwe UFR-methode sluit dichterbij de actuele rente zoals deze uit de markt kan worden afgeleid dan de oude UFR-methode (gelet op het latere moment van toegroei en overigens ook een lagere snelheid van toegroei)

Uitvoeringskosten

	2021	2020
(* € 1.000)		
Administratieve uitvoeringskosten	336	333
In euro's per deelnemer	711	711
Vermogensbeheerkosten	319	311
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	38	40
Transactiekosten	143	177
In aantal basispunten over het gemiddeld belegd vermogen	17	23
Gemiddeld belegd vermogen	83.851	77.997

In de onderstaande paragrafen worden de kosten verder toegelicht.

Administratieve uitvoeringskosten

De administratieve uitvoeringskosten bestaan onder meer uit de kosten voor de administratie, actuaris, advies, accountant, automatisering en toezicht. De totale uitvoeringskosten in 2021 bedragen EUR 336 (2020: EUR 333).

De administratieve uitvoeringskosten zijn per saldo licht gestegen door met name de extra werkzaamheden vanwege de CWO.

De kosten per deelnemer zijn sterk afhankelijk van de schaalgrootte van een pensioenfonds, de samenstelling van het deelnemersbestand en het geboden serviceniveau. Daarom is de vergelijking met andere pensioenfondsen lastig. Rapporten van andere fondsen zijn niet opgevraagd maar het bestuur is, gezien de lean-and-mean opvatting, van mening dat de administratieve kosten goed beheerst worden. De administratieve uitvoeringskosten zijn redelijk stabiel gebleven, evenals het aantal deelnemers, waardoor ook de kosten per deelnemer gelijk zijn gebleven.

Vermogensbeheerkosten

(* € 1.000)	2021	% van het gemiddeld belegd vermogen	2020	% van het gemiddeld belegd vermogen
Advieskosten en bewaarloon	81	0,10%	78	0,10%
Beheerkosten en servicekosten	238	0,28%	233	0,30%
Totaal	319	0,38%	311	0,40%

De kosten voor vermogensbeheer bestaan uit beheerkosten en servicekosten. Het totaal van de kosten voor vermogensbeheer in 2021 bedraagt 319, circa 8 meer dan in 2020.

De totale vermogensbeheerkosten zijn gebaseerd op opgaven van de externe managers, niet zijnde de uitvoeringsorganisatie.

De stijging van de kosten voor vermogensbeheer wordt verklaard door een toename van het gemiddeld belegd vermogen van 77.997 in 2020 naar 83.851 in 2021. Procentueel zijn de kosten vermogensbeheerd in 2021 gedaald.

Ook voor de vergelijking van de vermogensbeheer kosten zijn geen rapporten van andere pensioenfonds opgevraagd. Op basis van een merendeels passieve portefeuille en geen fiduciair manager zouden de kosten wellicht wat lager moeten zijn. Het pensioenfonds wordt voor het vermogensbeheer echter ondersteund door EY voor extra beleggingsexpertise, risicomanagement en rapportages met wat hogere kosten tot gevolg, maar bijdraagt aan de gewenste governance.

Beleggingsstijl/beleggingsmix

Het bestuur van het fonds voert een gedeeltelijk passieve en actieve beleggingsstijl uit. Ultimo 2021 werd van de beleggingen circa 75% passief beheerd en circa 25% actief beheerd.

Transactiekosten

(* € 1.000)	2021	% van het gemiddeld belegd vermogen	2020	% van het gemiddeld belegd vermogen
Aan- en verkoopkosten beleggingstitels	143	0,17%	177	0,23%
Totaal	143	0,17%	177	0,23%

Het totaal van de geschatte transactiekosten in 2021 bedraagt 143 circa 34 minder dan in 2020. Deze schatting is gebaseerd op een opgave van de vermogensbeheerder.

De daling van de transactiekosten kan verklaard worden door:

Naast de jaarlijkse herbalancering van de portefeuille heeft als gevolg van marktvolatiliteit als gevolg van de coronacrisis in april en september 2020 een tussentijdse herbalancering

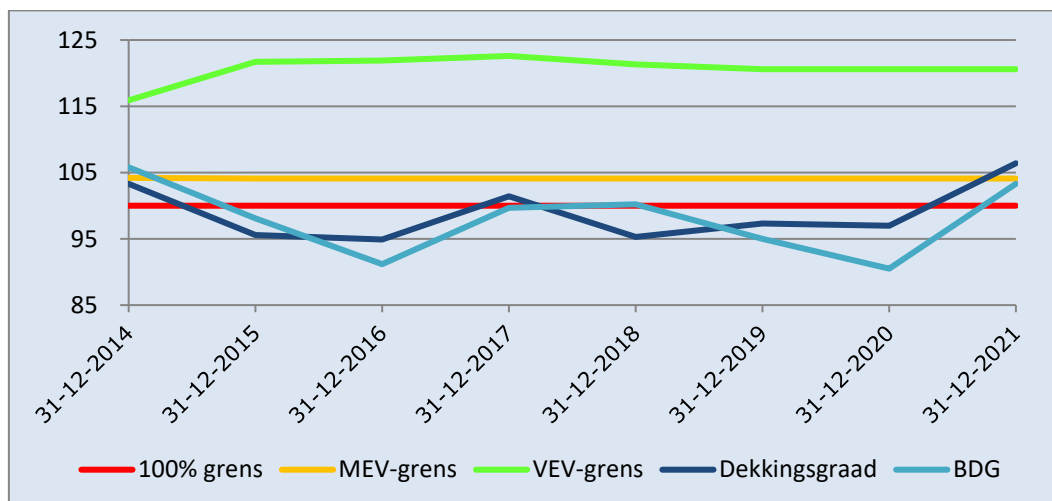
plaatsgevonden om afwijkingen van de strategische normen binnen de portefeuille te herstellen. Door deze tussentijdse herbalancering hebben er in 2020 meer transacties plaatsgevonden dan in 2021 wat de daling van de transactiekosten verklaard.

Aansluiting met jaarrekening

De toelichting op de vermogensbeheerkosten en de transactiekosten in het bestuursverslag wijkt op onderdelen af van de kosten zoals gepresenteerd in de jaarrekening. De toelichting in het bestuursverslag houdt rekening met de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. In de jaarrekening zijn de kosten verantwoord overeenkomstig de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Financiële positie

In de periode 2014-2021 hebben de beleidsdekkingsgraad, de nominale dekkingsgraad, het vereist eigen vermogen en het minimaal vereist eigen vermogen zich als volgt ontwikkeld :

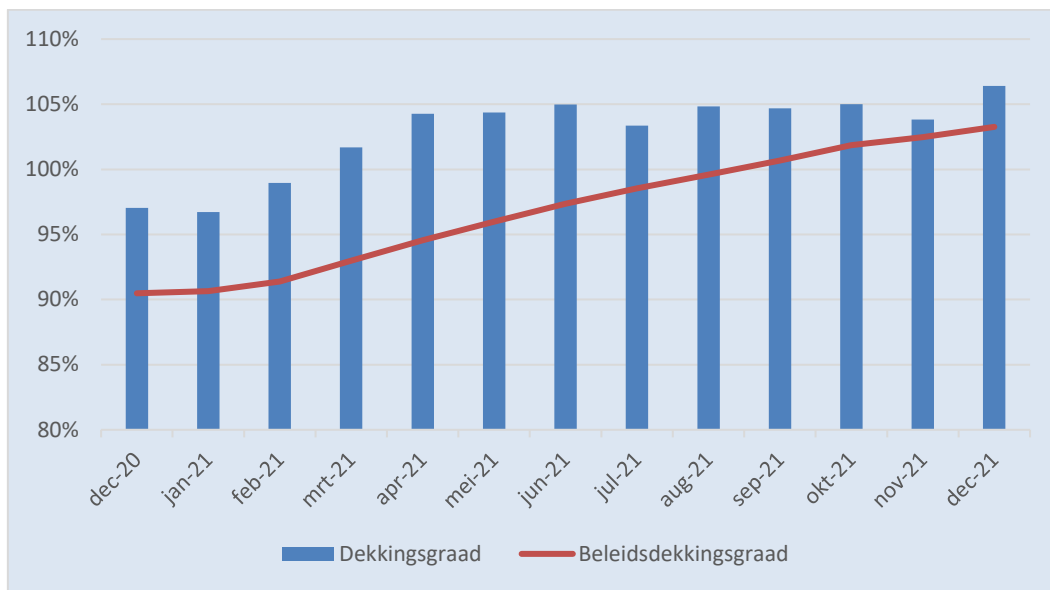

Beleidsdekkingsgraad

Onder het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dag-koersen. Per 31 december 2021 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 103,3% (de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 bedroeg 90,5%).

Om de juistheid van de maandelijkse berekening van de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad te waarborgen, zijn de interne beheersmaatregelen versterkt door de toevoeging van dit proces aan de ISAE 3402 verklaring van de pensioenadministrateur.

Onderstaande grafiek geeft de maand-op-maand-ontwikkeling aan van de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad

Minimaal vereist eigen vermogen, vereist eigen vermogen en herstelplan

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt per 31 december 2021 103,9%.

Het vereist eigen vermogen per bedraagt 31 december 2021 120,6% en is gelijk gebleven ten opzichte van 2020. Het vereist eigen vermogen per 31 december 2020 bedroeg eveneens 120,6%.

Per 31 december 2020 was de beleidsdekkingsgraad 90,5% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen. Omdat er sprake is van een reservetekort was het fonds verplicht uiterlijk 1 april 2021 een actualisatie van het herstelplan in te dienen bij DNB.

Het fonds heeft op 29 maart 2021 een herstelplan verstuurd naar DNB. Hiermee vervalt het reeds bestaande herstelplan. In het nieuwe herstelplan heeft het fonds aangegeven welke maatregelen worden ingezet om binnen 10 jaar het vereist eigen vermogen te behalen. Op basis van het herstelplan, zonder indexatie wordt in 2029 een beleidsdekkingsgraad van circa 120,7% bereikt. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs en is het voorgenomen beleggingsbeleid afgestemd met de beleggingsadviescommissie. De belangrijkste maatregelen uit het herstelplan zijn :

- ✓ Geen toeslagverlening tot het vereist eigen vermogen is bereikt;
- ✓ In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken opgenomen.

Onder de nieuwe regelgeving dient er gekort te worden op de pensioenaanspraken indien de beleidsdekkingsgraad 5 jaar op rij lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad ook lager is. Een eventuele korting mag ineens of verspreid over maximaal 10 jaar worden verwerkt. Op 31 december 2020 wordt het zesde meetmoment bereikt zodat in 2021 een korting doorgevoerd zou moeten worden om tot een dekkingsgraad van 103,9% te komen.

De uitbraak van COVID-19 en de hierop volgende onzekerheid op financiële markten is aanleiding geweest voor minister Koolmees om voor boekjaar 2020 een vrijstellingsregeling toe te passen om pensioenkortingen te voorkomen. De minister maakt hierbij gebruik van zijn bevoegdheid op basis van artikel 142 PW. Dit betekent dat pensioenfondsen met een dekkingsgraad boven 90% per 31 december 2020 gebruik kunnen maken van de vrijstelling en de pensioenen niet hoeven te verlagen. De dekkinggraad bedraagt op 31 december - 2020 97,0% waarmee het fonds gebruik gaat maken van de vrijstelling. Dit betekent concreet dat er in 2021 geen korting heeft plaatsgevonden. Hierbij zijn de belangen van alle betrokken partijen evenwichtig afgewogen.

Het herstelplan wordt periodiek geactualiseerd en is te raadplegen op de website van het pensioenfonds

Op 4 juni 2021 is van DNB bericht ontvangen dat DNB instemt met het ingediende herstelplan.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per ultimo 2021: 103,3% (ultimo 2020: 90,5%). De reële dekkingsgraad bedraagt per ultimo 2021: 83,7% (ultimo 2020: 74,3%).

Voor 2022 dient opnieuw een herstelplan ingediend te worden. Hiervoor wordt verwezen naar de Toekomstparagraaf 3.11

Toeslagbeleid

Onder het nFTK worden strengere voorwaarden gesteld aan het indexeren van pensioenaanspraken. Indexeren mag alleen indien de indexatie toekomstbestendig is. Dit betekent dat Pensioenfonds Coram alleen de pensioenen volledig mag verhogen indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 123,4%. Met het oog op de huidige beleidsdekkingsgraad, is het de verwachting, gebaseerd op het herstelplan, dat de komende jaren geen indexatie kan plaatsvinden. Na tien jaar zou volgens de berekeningen uit het herstelplan weer een (gedeeltelijke) indexatie tot de mogelijkheden behoren. Sterk tegenvallende rendementen kunnen dit scenario dwarsbomen en mogelijk ook nog tot kortingen leiden.

De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad worden maandelijks gepubliceerd op de website.

De pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsovereenkomst met de kenmerken van een middelloonregeling. De aanspraken en de uitkeringen worden voorwaardelijk geïndexeerd.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

In 2015 is de (lange termijn) risicohouding vastgelegd door ondergrenzen voor het pensioenresultaat te bepalen. Het verwachte pensioenresultaat wordt vervolgens elk jaar aan deze grenzen getoetst.

In 2015 zijn de ondergrenzen voor de mediaan en de relatieve afwijking vastgesteld op respectievelijk 69% en 45% vanuit de feitelijke financiële positie.

Op basis van de meting per 1 januari 2021 bedraagt het resultaat 86% respectievelijk 30% waarmee de uitkomsten van de jaarlijkse haalbaarheidstoets voldoen aan de vastgestelde ondergrenzen.

3.8 Beleggingenparagraaf

Het pensioenfonds heeft in 2021 een rendement op zijn beleggingsportefeuille behaald van +4,28%; het derde kalenderjaar op rij dat het pensioenfonds terugkijkt op een jaar waarin het een positief rendement heeft behaald. Wanneer dit resultaat nader wordt geanalyseerd wordt duidelijk dat 2021, wederom, geen eenvoudig jaar is geweest.

Het hele jaar stond wederom (grotendeels) in het teken van onzekerheid omtrent de COVID-19 pandemie. Het ingrijpen van overheden en centrale banken om enerzijds de verspreiding van deze ziekte te beperken en anderzijds de economie te ondersteunen, heeft een enorme impact gehad op het dagelijkse leven, de economie en de financiële markten.

Aandelenmarkten leken elke (lokale) opleving van het coronavirus snel terzijde te leggen. Het stimulerende monetaire beleid, verwacht economisch herstel, sterke bedrijfsresultaten en een herstellende consumentenvraag, zorgden voor een forse stijging van de grote aandelenindices. Zo liet de MSCI World Index gedurende 2021 een stijging van maar liefst +31,07% noteren. Daarbij lieten, wederom, de grote technologiebedrijven, de sterkste waardegroei zien.

Aandelen uit opkomende markten deden het dit jaar minder goed, wat voornamelijk gedreven werd door ontwikkelingen in China. Zo kwamen er in China strengere regels voor technologiebedrijven en waren er daarnaast zorgen over de financiële positie van vastgoedgigant Evergrande en de onzekere impact die dit zou kunnen op hebben op de Chinese financiële markt als geheel.

Centrale banken hebben in 2021 voorzichtige stappen gezet richting een verkrapping van het monetaire beleid. Zowel de Federal Reserve in de Verenigde Staten als de Europese Centrale Bank kregen in de gaten dat de combinatie van monetaire en fiscale stimulus ervoor heeft gezorgd dat de economie draaiende kon blijven. Vooruitlopend op daadwerkelijke renteverhogingen, daalde de waarde van hoogwaardige (staats)obligaties. Per saldo liep de rente op een 10-jaars Duitse staatsobligatie op van -0,575% eind 2020 naar -0,179% eind 2021. De stijgende rente maakt dat de waarde van de verplichtingen van het pensioenfonds daalde, maar bracht ook een negatief rendement op vastrentende waarden met zich mee.

Financiële markten begonnen zich tegen het einde van het jaar meer zorgen te maken over een oplopende inflatie. Deze was, sinds ruim voor de coronacrisis, langdurig lager dan de officiële doelstelling van de centrale banken. Door een snel groeiende vraag naar goederen en grondstoffen, in combinatie met het ruime monetaire beleid, werd duidelijk dat het aanbod van goederen de snel stijgende vraag niet kon bijbenen. Daarnaast deden toenemende energieprijzen ook de productiekosten stijgen. In Europa leidde dat ertoe dat de inflatie over 2021 uitkwam op 5%. De markten waren druk doende met het inschatten of deze hoge inflatie een structureel karakter zou hebben, of dat deze slechts van tijdelijke aard was. Inmiddels is in de eerste maanden van 2022 gebleken, dat ook de komende tijd nog (relatief) hoge inflatie wordt verwacht.

Als gevolg van de positieve rendementen op aandelen en de stijgende rente, steeg de dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende het jaar van 96,9% naar 106,4%.

Vooruitzichten

In het afgelopen jaar kwam tijdens de lockdowns de samenleving en de economie grotendeels stil te liggen. Maar nu in 2022 er steeds meer open kan, herstelt de Nederlandse economie zich gestaag en sneller dan verwacht. Voor 2022 voorspellen het CPB, de Europese Commissie en de OESO een economische groei van 3% tot 3,5%.

Het grootste beleggingsthema voor 2022 is op het moment van schrijven (24 maart 2022) de hoge(re) inflatie. In Nederland wordt over 2022 een inflatie van 2,7% verwacht. Deze wordt voornamelijk gedreven door de hogere energieprijzen, onder andere vanwege de oorlog in Oekraïne.

Daarnaast kan de krappe arbeidsmarkt voor verdere inflatie zorgen. Momenteel zijn er namelijk meer openstaande vacatures dan werkzoekenden. Een mogelijk gevolg is dat ook de loonkosten voor bedrijven zullen toenemen. Daarmee ontstaat mogelijk een “loonprijsspiraal” door inflatie stijgen de lonen, welke werkgevers doorbelasten aan consumenten, waardoor de inflatie verder toeneemt en mogelijk wederom de lonen zullen stijgen, etc.

Ondanks de risico's omtrent de inflatie zijn de vooruitzichten voor beleggers positief. Zowel voor de Verenigde Staten als voor de Eurozone wordt een herstel van de gevolgen van de lockdowns en de pandemie verwacht en naar verwachting zal dit leidde tot een bovengemiddelde groei (maar wel lager dan in 2021). Op het gebied van monetaire beleid is het de verwachting dat de Federal Reserve zal stoppen met het opkopen van obligaties en de rente in 2022 mogelijk zelfs zes keer zal gaan verhogen. Van de ECB wordt vooralsnog niet verwacht dat deze renteverhogingen zal aankondigen in het komende jaar.

Mede door de verwachte economische groei zijn de verwachtingen voor aandelen in 2022 positief. Voor obligaties worden nog altijd tegenvallende rendementen verwacht. Over risicovollere obligaties (high yield en emerging market debt) zijn de verwachtingen positiever maar ook die blijven achter bij de verwachting voor aandelen.

Al deze voorspellingen ten spijt is er nog veel onzekerheid in de markt. Op het moment van schrijven is nog veel onduidelijk over een mogelijke afloop van de oorlog in Oekraïne. De structurele gevolgen hiervan op de wereldwijde economie zijn nu nog lastig in te schatten. Wel is duidelijk dat de periode van hoge inflatie waarschijnlijk langer zal duren dan eind 2021 werd verwacht. De Europese Unie importeert veel gas en olie uit Rusland. Mede door internationale sancties tegen Rusland, is de verwachting dat energieprijzen langer hoog zullen blijven. Daarnaast is ook de verwachting dat voedselprijzen zullen stijgen. Hoe groot het effect van dit conflict op de wereldeconomie zal zijn is nog onbekend. Indien het conflict lang voortduurt wordt er gevreesd voor een recessie later in het jaar.

Het pensioenfonds ziet de onzekerheid omtrent de hoge inflatieverwachtingen en het conflict tussen Oekraïne en Rusland als de grootste drijfveer van de mondiale economische omstandigheden in 2022. Het pensioenfonds acht het omwille van deze onzekerheid ook van belang om een goed gespreide beleggingsportefeuille aan te blijven houden.

Beleggingsbeleid 2021

Belegd vermogen

Het pensioenfonds wil zorgen voor een goed pensioen, door te streven naar een zo hoog mogelijk rendement binnen het gekozen risicoprofiel van de beleggingen welke tevens bijdragen aan een gezonde en eerlijke wereld. Het is het streven van het pensioenfonds om dit pensioen te indexeren om de koopkracht van deelnemers in stand te houden. De premies die door werkgever en werknemer worden betaald zijn niet voldoende om de uiteindelijke pensioenen mee te kunnen financieren. Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen wenst het pensioenfonds de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Het pensioenfonds neemt dus weloverwogen beleggingsrisico's, omdat het van mening is dat beleggingsrisico, gemiddeld genomen, op de lange termijn beloond wordt met een positief rendement. Zo probeert het pensioenfonds een zo optimaal mogelijk resultaat voor haar deelnemers te realiseren. Het pensioenfonds heeft bewust gekozen voor een eenvoudig en transparant beleggingsbeleid. Het vermogen van het pensioenfonds is, mede op basis hiervan, bij één vermogensbeheerder ondergebracht. De vermogensbeheerder selecteert in overleg met het pensioenfonds de beleggingsfondsen. De beleggingsfondsen kunnen van de vermogensbeheerder zelf zijn of van een andere vermogensbeheerder.

Het belegd vermogen van het pensioenfonds is in het verslagjaar gestegen met € 3,5 miljoen van € 82,2 miljoen naar € 85,7 miljoen (inclusief de waarde van de rente-overlay). Het totale rendement bedraagt +4,3% versus een benchmarkrendement van +4,2%. De beleggingsportefeuille heeft dus een hoger rendement behaald dan de benchmark.

De beleggingsportefeuille is opgedeeld in een matchingportefeuille (weging 52,5%) en een returnportefeuille (weging 47,5%). De matchingportefeuille heeft ten doel om het renterisico ten opzichte van de verplichtingen te stabiliseren. De matchingportefeuille heeft in het afgelopen jaar een rendement behaald van -8,0%. In de matchingportefeuille zijn opgenomen de LDI-fondsen (*Liability Driven Investments*) en het bedrijfsobligatiefonds. De returnportefeuille heeft het doel om waarde toe te voegen aan de beleggingsportefeuille. De returnportefeuille heeft in het afgelopen jaar een rendement behaald van +18,1%.

Strategische beleggingsmix en bandbreedtes

De beleggingsportefeuille is onderverdeeld in een matchingportefeuille en een returnportefeuille. Hierbinnen wordt onderscheid gemaakt in diverse beleggingscategorieën. Vervolgens is voor elke beleggingscategorie één beleggingsfonds geselecteerd. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen welke beleggingscategorieën onder de matching- en welke onder de returnportefeuille vallen.

Tevens is in de tabel de strategische norm en de bijbehorende bandbreedte opgenomen. De strategische mix en de bandbreedtes zijn in 2021 aangepast doormiddel van een tactische beslissing ten opzichte van het voorgaande jaar. Begin 2021 is de geplande verkoop van posities in high yield geëffectueerd. Omdat deze aanpassing niet volgt uit een ALM-studie, maar op kwalitatieve gronden is genomen, acht het pensioenfonds deze beslissingen een tactische keuze. Derhalve is het TAA-beleid gevolgd en het besluitvormingssjabloon ingevuld. Tactische posities worden in elke vergadering van de beleggingscommissie besproken, waarbij de beleggingscommissie het bestuur adviseert ten aanzien van de te nemen acties/besluiten.

Beleggingscategorie	Strategisch	Tactisch	Tactische bandbreedte	
	%	%	Onder %	Boven %
Matchingportefeuille	50,00	52,50	42,50	62,50
Staatsobligaties / LDI-fondsen	Floating	Floating		
Bedrijfsobligaties	Floating	Floating		
Returnportefeuille	50,00	47,50	40,00	55,00
<i>Vastrentende waarden</i>				
Emerging Markets Debt	5,00	5,00	3,75	6,25
High Yield	5,00	0,00	0,00	0,00
<i>Zakelijke waarden</i>				
Aandelen ontwikkelde markten	30,00	32,50	30,00	35,00
Aandelen emerging markets	5,00	5,00	3,75	6,25
Vastgoed	5,00	5,00	3,75	6,25
Cash	0,00	0,00	0,00	2,00
Totaal	100,00	100,00		

De weging van staatsobligaties / LDI-fondsen en bedrijfsobligaties zijn niet strategisch vastgelegd en “floaten” op basis van marktwaarde.

Invulling portefeuille

In onderstaande tabel is de verdeling van de beleggingsportefeuille opgenomen per ultimo 2021. Per ultimo jaar was de matchingportefeuille 4,3% onderwogen en de returnportefeuille 4,3% overwogen.

Beleggingscategorie	Waarde	Weging	Norm
	x €1 miljoen	%	%
Matchingportefeuille	41,3	48,2	52,5
Staatsobligaties / LDI-fondsen	19,6	22,8	
Bedrijfsobligaties	21,8	25,4	
Returnportefeuille	44,4	51,8	47,5
<i>Vastrentende waarden</i>			
Emerging Markets Debt	5,1	5,9	5,0
	5,1	5,9	5,0
<i>Zakelijke waarden</i>	39,3	45,9	42,5

Aandelen ontwikkelde markten	29,5	34,4	32,5
Aandelen opkomende markten	4,9	5,7	5,0
Vastgoed	4,9	5,7	5,0
Cash	0,0	0,0	
Totaal	85,7	100,0	

In onderstaande tabel is een overzicht van de beleggingsfondsen opgenomen. In dit overzicht is ook aangegeven of het beleggingsfonds actief of passief wordt beheerd en welke geografische verdeling wordt toegepast.

Beleggingscategorie	Beheer	Stijl	Scope
Matchingportefeuille			
Staatsobligaties / LDI-fondsen	BNP	Passief	Euro
Bedrijfsobligaties	BNP	Actief	Wereld
Returnportefeuille			
<i>Vastrentende waarden</i>			
Emerging market debt	State Street	Passief	Wereld
<i>Zakelijke waarden</i>			
Aandelen ontwikkelde markten	Northern Trust	Passief	Wereld
Aandelen emerging markets	BNP	Passief	Wereld
Vastgoed	BNP	Passief	Europa
Cash	BNP		

Vermogensbeheerder BNP voert geen tactisch beleid uit tussen de beleggingsfondsen. De beleggingsfondsen worden overwegend passief beheerd.

Het strategisch beleggingsbeleid voorziet in een jaarlijkse herbalancering van feitelijke portefeuillegewichten naar strategische normen. In afwijking van dit beleid, heeft het pensioenfonds in januari, juni en oktober 2021 een tussentijdse herbalancering doorgevoerd, om afwijkingen van de strategische normen binnen de portefeuille te herstellen.

De monitoring van de beleggingsfondsen vindt op maandbasis plaats door de beleggingscommissie van het pensioenfonds. Jaarlijks wordt met de beheerder de resultaten van de uitvoering van het beleggingsbeleid geëvalueerd.

Rendement

Het beleggingsrendement is gedefinieerd als de som van alle directe beleggingsinkomsten (waaronder rente en dividenden), opbrengsten ten gevolge van waardevermeerderingen c.q. -verminderingen en alle overige aan de beleggingen te relateren opbrengsten en kosten. Het doel is om een totaalrendement te behalen (binnen een afgesproken

risicobudget bepaald in de ALM-studie) dat voldoet aan de doelstelling van het pensioenfonds.

Het rendement in 2021 bedraagt +4,3% versus een benchmarkrendement van +4,2%. De beleggingscategorieën LDI-fondsen, bedrijfsobligaties en emerging market debt hebben een negatief rendement laten zien. De matchingportefeuille is onderverdeeld in LDI-fondsen en een bedrijfsobligatiefonds. De matchingportefeuille heeft een rendement behaald van -8,0% en de betreffende benchmark heeft ook een rendement behaald van -8,0%. Op de matchingportefeuille werd een outperformance van +0,05%-punt behaald.

Door onder andere de stijgende rente in 2021 heeft de matchingportefeuille een negatief rendement behaald. Dit geldt zowel voor de LDI-fondsen als voor het bedrijfsobligatiefonds. De outperformance van de matchingportefeuille wordt door de LDI-fondsen met looptijden tot 35 jaar veroorzaakt:

- ✓ Het actief beheerd bedrijfsobligatiefonds laat een underperformance zien van -0,4% ten opzichte van de benchmark van het beleggingsfonds. Het LDI All Maturities fonds laat een underperformance van -1,6% zien en het LDI-fonds 35-50 jaar laat een underperformance van -1,4% zien.
- ✓ De overige LDI-fondsen (0-10 jaar, 10-20 jaar, 20-25 jaar, 25-35 jaar) laten een outperformance zien van tussen de 0,3% en 1,9%.

De returnportefeuille heeft in 2021 een rendement behaald van +18,1%, zijnde een outperformance van +0,1%-punt ten opzichte van de benchmark. De beleggingscategorieën aandelen ontwikkelde markten en vastgoed rendeerden het best met rendementen van respectievelijk +23,9% en +15,5%.

De rendementscijfers zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Beleggingscategorie	Fonds %	Benchmark %	Relatief %
Matchingportefeuille	- 8,0	- 8,0	- 0,1
LDI-fonds 00 – 10 jaar	- 2,2	- 4,0	+ 1,8
LDI-fonds 10 – 20 jaar	- 9,3	- 9,9	+ 0,6
LDI-fonds 20 – 25 jaar	- 11,7	- 11,9	+ 0,2
LDI-fonds 25 – 35 jaar	- 14,8	- 15,4	+ 0,6
LDI-fonds 35 – 50 jaar	- 18,2	- 16,8	- 1,4
LDI-fonds All Maturities	- 28,6	- 27,0	- 1,6
Bedrijfsobligaties	- 1,9	- 1,5	- 0,4
Returnportefeuille	18,1	18,0	+ 0,1
<i>Vastrentende waarden</i>	<i>- 0,5</i>	<i>- 0,3</i>	<i>- 0,2</i>
Emerging Markets Debt	- 1,0	- 0,8	- 0,2
High Yield obligaties	0,2	0,2	+ 0,0
<i>Zakelijke waarden</i>	<i>18,1</i>	<i>17,9</i>	<i>+ 0,2</i>
Aandelen ontwikkelde markten	23,9	23,6	+ 0,3
Aandelen opkomende markten	4,4	4,7	- 0,3

Vastgoed	15,5	16,3	- 0,8
Totaal	4,3	4,2	+ 0,1

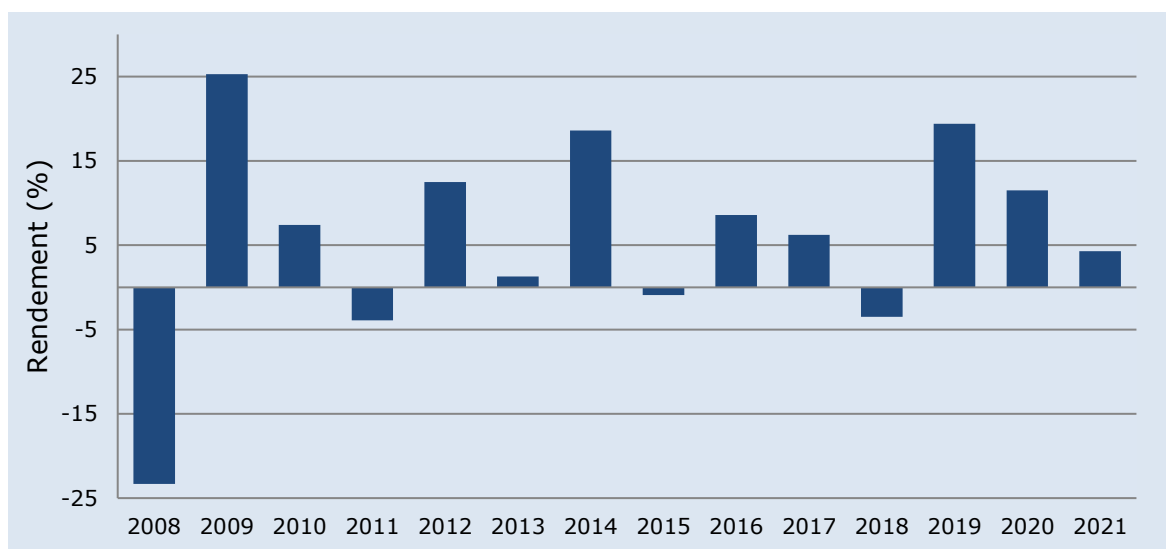
In onderstaande tabel is het relatief rendement van de returnportefeuille ten opzichte van de benchmark (out- en/of underperformance) uitgesplitst naar allocatie-effecten en selectie-effecten. Door afronding en interactie-effecten kan het voorkomen dat deze uitgesplitste performancecijfers niet exact optellen tot het gepresenteerde rendementscijfer.

- ✓ Het allocatie-effect is het resultaat van het onder- of overwegen van categorieën/sectoren/regio's ten opzichte van de benchmark.
- ✓ Het selectie-effect is het resultaat van de beleggingen in een bepaalde categorie ten opzichte van het benchmarkresultaat van diezelfde categorie.

Beleggingscategorie	Bijdrage	Index	Relatief	Allocatie %		Selectie
	%	%	%	Level 1	Level 2	%
Returnportefeuille	18,05	17,91	0,15	+ 0,18	- 0,06	0,03
<i>Vastrentende waarden</i>	<i>0,00</i>	<i>- 0,03</i>	<i>0,03</i>	<i>+ 0,12</i>	<i>0,00</i>	<i>- 0,02</i>
Emerging market debt	- 0,02	- 0,05	0,03		0,00	- 0,01
High yield	0,02	0,02	0,00		0,00	0,00
<i>Zakelijke waarden</i>	<i>18,06</i>	<i>17,93</i>	<i>0,11</i>	<i>+ 0,05</i>	<i>- 0,06</i>	<i>0,04</i>
Aandelen ontwikkeld	15,84	15,63	0,20		- 0,01	0,16
Aandelen opkomend	0,48	0,48	0,00		- 0,05	- 0,03
Vastgoed	1,74	1,82	- 0,09		0,00	- 0,09
<i>Cash</i>	<i>0,00</i>		<i>0,00</i>	<i>+ 0,01</i>		

De outperformance van de returnportefeuille van +0,15% is het gevolg van +0,12% allocatie-effect en +0,03% selectie-effect. Het fondsrendement en het indexrendement zijn voor de beleggingscategorieën weergegeven op basis van bijdrage aan het totale rendement (contributie). Dit wil zeggen dat het fondsrendement en het indexrendement zijn herrekend op basis van de respectievelijke weging van de betreffende categorie in de returnportefeuille.

Het rendement over de afgelopen veertien jaar geeft het volgende beeld:

Renteafdekking

De matchingportefeuille is ingericht om de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille met de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen voor een deel te matchen. De strategisch nagestreefde mate van renteafdekking op basis van UFR-methodiek is 50%. De bandbreedte voor de feitelijke mate van renteafdekking is 45% – 55%. Bij de renteafdekking wordt ook rekening gehouden met verschillende looptijdbuckets. De beheerder zorgt voor een zo goed mogelijke spreiding van de renteafdekking over alle looptijden.

Als wordt geconstateerd dat de feitelijke mate van renteafdekking zich buiten de bandbreedte bevindt, zal de beheerder een voorstel doen om de renteafdekking te herijken en de renteafdekking richting de 50% brengen.

De mate van renteafdekking per ultimo jaar bedraagt 49,6% en bewoog gedurende het verslagjaar tussen de 49,4% en 51,0%. De berekening vindt plaats op basis van de basispuntgevoeligheid (DV01) van de kasstromen van de matchingportefeuille versus de basispuntgevoeligheid van de kasstromen van de voorziening pensioenverplichting. De berekening voor de voorziening pensioenverplichtingen vindt plaats op basis van de rekenrente als voorgeschreven door De Nederlandsche Bank. Voor de matchingportefeuille wordt gerekend met de marktrente.

Valuta-afdekking

Fluctuaties in wisselkoersen zorgen voor een valutarisico voor het pensioenfonds. Het beleid van het pensioenfonds is erop gericht om deze risico's zoveel als mogelijk op een efficiënte wijze te beheersen. Derhalve heeft het pensioenfonds ervoor gekozen om overwegend in euro-gednomineerde producten te beleggen of in beleggingsfondsen waarin het valutarisico wordt afgedekt.

Het pensioenfonds belegt echter ook in diverse wereldfondsen. Voor de beleggingsfondsen aandelen opkomende markten en obligaties opkomende markten (emerging market debt) heeft het pensioenfonds besloten de valutarisico's niet af te dekken, vanwege de complexiteit daarvan en de daarmee samenhangende kosten. Voor de overige beleggingsfondsen geldt dat deze ofwel enkel beleggen in euro-gedeneerde producten (waardoor er geen valutarisico aanwezig is), of dat deze risico's binnen het beleggingsfonds worden afgedekt (waardoor het pensioenfonds geen valutarisico loopt).

Het rendement van de valuta-afdekking wordt niet gerapporteerd door de vermogensbeheerder. Gezien de stijging van de koers van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro in 2021 zal de valuta-afdekking naar verwachting negatief hebben bijgedragen aan het rendement in 2021.

Benchmarks

De beleggingen van het pensioenfonds zijn ondergebracht in goed gediversifieerde beleggingsfondsen. De benchmarks per ultimo 2021 zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Beleggingscategorie	Benchmark
Matchingportefeuille	Voorziening pensioenverplichtingen
Staatsobligaties / LDI-fondsen	LDI - Barclays Methodology – Aangepast naar looptijd
Bedrijfsobligaties	50% Bloomberg Barclays US Agg. Corp. + 50% Bloomberg Barclays Euro Agg. Corp. (Hedged in EUR)
Returnportefeuille	
<i>Vastrentende waarden</i>	
Emerging Markets Debt	Barclays EM Loc Curr Liquid Government Index
<i>Zakelijke waarden</i>	
Aandelen ontwikkelde markten	MSCI World Custom ESG 100% hedged to EUR
Aandelen emerging markets	MSCI EM ex-Controversial Weapons
Vastgoed	FTSE EPRA Dev Europe

Verantwoord beleggen

Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden. Het pensioenfonds streeft naar een zo hoog mogelijk rendement binnen het gekozen risicoprofiel van de beleggingen. Het pensioenfonds wil hierbij tevens een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid) uitvoeren. Het MVB-beleid van het pensioenfonds is van toepassing op de totale beleggingsportefeuille. Voor de uitvoering van het MVB-beleid heeft het pensioenfonds de volgende aandachtsgebieden (ESG-factoren):

- ✓ Environment: klimaat, lucht- en watervervuiling, en ontbossing;
- ✓ Social: mensenrechten, arbeidsnormen, gender en diversiteit;
- ✓ Governance: samenstelling bestuur, omkoping en corruptie, en beloning.

De beleggingen van het pensioenfonds zijn ondergebracht in beleggingsfondsen. Dit legt beperkingen op aan het pensioenfonds om haar MVB-beleid zonder meer te kunnen implementeren. Bij het selectiebeleid door het pensioenfonds van vermogensbeheerders respectievelijk beleggingsfondsen zal ESG-beleid dan ook als een belangrijk selectie criterium worden meegewogen.

De instrumenten voor de uitvoering door de vermogensbeheerder die het pensioenfonds benadrukt zijn het voeren van de dialoog met ondernemers en het voeren van actief stembeleid om tot andere besluitvorming te komen bij de ondernemingen. Hebben deze instrumenten geen effect dan zal het pensioenfonds er bij de beheerder van de beleggingsfondsen op aandringen tot uitsluiting van de onderneming over te gaan.

Het pensioenfonds streeft ernaar het MVB-beleid te integreren in alle beleggingsfondsen waarin het participeert. Omwille van zorgvuldigheid geschiedt dit gefaseerd. Het beleggingsfonds voor aandelen ontwikkelde markten – dat strategisch 30% van de totale beleggingsportefeuille uitmaakt – houdt expliciet rekening met ESG-factoren. Binnen dit fonds wordt niet belegd in ondernemingen die onvoldoende scoren op een of meerdere van voornoemde criteria. Deze uitsluitingen geschieden onder andere op basis van de principes uit de Global Compact-richtlijn van de Verenigde Naties. De beheerder gaat daarnaast de dialoog aan met ondernemingen waar ruimte is voor verbetering en maakt gebruik van zijn stemrecht. De beheerder publiceert jaarlijks over de uitgebrachte stemmen, en (de doeltreffendheid van) de gevoerde gesprekken met de ondernemingen waarin wordt belegd. Verder monitort het pensioenfonds sinds het vierde kwartaal van 2020 de CO₂-voetafdruk van de beleggingsfondsen en de bijbehorende benchmarks.

Naast voornoemde ESG-thema's, conformeert het pensioenfonds aan het verdrag inzake het uitsluiten van beleggingen in ondernemingen gerelateerd aan (de productie van) controversiële wapens (clustermunitie), zoals dit is opgenomen in Artikel 21a van het Besluit marktmisbruik Wft. Daarnaast onderschrijft het bestuur de door de Pensioenfederatie opgestelde intentieverklaring Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Het pensioenfonds heeft in 2021 dispensatie aangevraagd en ontvangen voor de verplichtingen uit hoofde van de IMVB-convenant vanwege de aanstaande collectieve waardeoverdracht.

Jaarlijks wordt het MVB-beleid met de beheerder voor de beleggingsfondsen besproken. Bij deze evaluatie wordt gelet op de eerdergenoemde wettelijke uitsluiting van ondernemingen in clustermunitie, maar ook op het gevoerde beleid van de beheerder op het gebied van ESG-factoren (aandachtsgebieden).

Het denken over verantwoord beleggen is continue in beweging. Daarom evalueert het pensioenfonds periodiek het eigen MVB-beleid. Het volledige MVB-beleid is beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

Alhoewel het pensioenfonds duurzaamheidscriteria hanteert in het MVB-beleid en het IMVB-convenant heeft ondertekend, houdt het pensioenfonds geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van Artikel 4 van de SFDR en de nog te verschijnen Regulatory Technical Standards (RTS). Het pensioenfonds kiest hiervoor omdat het wel meewegen van de negatieve duurzaamheidsimpact tot additionele,

arbeidsintensieve rapportageverplichtingen zal leiden. Het pensioenfonds acht deze rapportageverplichtingen niet proportioneel gezien de beperkte omvang en capaciteit van het pensioenfonds en ook de hoge kosten die deze met zich mee zullen brengen.

Het pensioenfonds heeft geen medewerkers in dienst en er is dus geen sprake van integratie van duurzaamheidsrisico's in het beloningsbeleid van medewerkers en bestuurders van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds onderschrijft het belang van het rekening houden met duurzaamheidsrisico's in het beleggingsbeleid en heeft daarom het IMVB-convenant ondertekend. Hoewel het pensioenfonds ESG-criteria meeweegt in beleggingsbeslissingen, beschikt het pensioenfonds echter niet over het instrumentarium om gedetailleerd inzichtelijk te maken hoe aan ecologische of sociale kenmerken wordt voldaan.

Voor het pensioenfonds gelden daarom geen additionele informatieverplichtingen uit hoofde van Artikel 8 en/of 9 van de SFDR.

De onderliggende beleggingen van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

3.9 Pensioenparagraaf

Het pensioenreglement is aangepast aan de gewijzigde pensioenregeling per 1 januari 2021.

Kenmerken regeling

De kenmerken van de pensioenregeling zijn als volgt:

Onderwerp	2021
Pensioensysteem	Middelloodregeling
Pensioenleeftijd	67
Pensioengevend salaris	max € 112.189
Franchise	€ 15.583
Opbouwpercentage vast salaris	1,738%
Nabestaandenpensioen	70%
Premie in procenten van de pensioengrondslag	33,5%

In 2021 zijn er geen wezenlijke wijzigingen in het pensioenreglement geweest. Enkel de wettelijke bedragen zoals de franchise en het maximaal pensioengevend salaris is aangepast. Om de pensioenopbouw op hetzelfde niveau (1,738%) te kunnen behouden als in 2021 is voor 2021 een premiepremie benodigd van 33,5%. Met ingang van 31 december 2021 heeft de werkgever de uitvoeringovereenkomst beëindigd. Vanaf 1 januari 2022 vindt er geen (nieuwe) pensioenopbouw meer plaats.

Toeslagbeleid

Het pensioenfonds heeft in de fondsdocumenten het volgende opgenomen over toeslagen:

Het fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsinflatie (CBS prijsindexcijfer afgeleid van periode september - september). Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslag
Lager dan 110%	Nihil.
Tussen 110% en wettelijke grens voor volledige toeslagverlening	Deel dat toekomstbestendig (conform wettelijke bepalingen) kan worden verleend
Boven de wettelijke grens voor volledige toeslagverlening	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

De gedeeltelijke toeslagverlening (indien van toepassing) en de grens voor volledige toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. Per 1 januari 2021 is geen toeslag toegekend aan zowel de actieve- als de inactieve deelnemers.

De ontwikkeling van de toeslagmaatstaf was over de afgelopen periode gelijk aan 2,57% (vorig jaar: 0,99%). Per 1-1-2022 bedraagt de cumulatieve toeslagachterstand daardoor 12,99% voor zowel de actieve deelnemers als de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden (gemeten over de tienjaarsperiode van 2012 tot en met 2021).

Mutatieoverzicht deelnemers

	Actief	Slaper	Pensioen-gerechtigd	Totaal
Stand per 1 januari 2021	228	460	240	928
Nieuwe deelnemers	27	-3		
Ontslag	-28	28		
Waardeoverdracht/afkoop		-2	-1	
Ingang pensioen	-1	-8	17	
Overlijden	-2		-7	
Expiratie				
Overig				
Stand 31 december 2021	224	475	249	948

Mutatieoverzicht Pensioengerechtigden

	OP	PP	WZP	Totaal
Stand per 1 januari 2021	166	72	2	240
Ingang pensioen	9	4	4	17
Overlijden	-2	-5		-7
Afkoop		-1		-1
Expiratie				
Stand 31 december 2021	173	70	6	249

Voorbereiding transitie naar nieuw pensioenstelsel

In de zomer van 2020 hebben het kabinet en sociale partners overstemming bereikt over de uitwerking van het pensioenakkoord uit 2019. De maatregelen zijn door het kabinet uitgewerkt in een conceptwetsvoorstel (Wet toekomst pensioenen) met een beoogde ingangsdatum van 1 januari 2023. Uiterlijk 1 januari 2027 moet het nieuwe pensioenstelsel in werking treden. Het is momenteel echter onzeker of deze tijdslijnen worden gerealiseerd.

In het nieuwe stelsel blijven belangrijke elementen uit het huidige pensioenstelsel behouden, zoals de bestaande verplichtstelling, collectieve risicodeling en fiscale facilitering door de overheid. Er is een keuze uit twee nieuwe pensioencontracten: een meer collectieve variant (aangeduid als de 'solidaire premieregeling') en een meer individuele variant (aangeduid als de 'flexibele premieregeling'). In beide contracten is de hoogte van de premie het uitgangspunt, en niet de hoogte van de pensioenuitkering (toezegging).

De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is de grootste en meest ingrijpende hervormingsoperatie uit de geschiedenis van het Nederlandse pensioenstelsel. De transitie raakt alle onderdelen van onze pensioendienstverlening, waaronder onze pensioenadministratie en systemen, het vermogensbeheer en de communicatie met onze deelnemers.

De werkgever heeft de uitvoeringsovereenkomst per 31 december 2021 beëindigd waardoor het Pensioenfonds vanaf 1 januari 2022 doorgaat als gesloten Pensioenfonds. Deze beslissing van de werkgever is voor de het bestuur des te meer reden geweest om in 2021 over te gaan tot concretere stappen om over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht later in 2022. Vooralsnog is dit voor het bestuur reden om nog geen actieve voorbereidingen te treffen voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Mocht in de loop van 2022 toch blijken dat het beoogde tijdpad niet realiseerbaar is dan zal het bestuur alsnog gaan starten met de voorbereidingen op de transitie naar het nieuwe stelsel. Het bestuur blijft alle ontwikkelingen rond het nieuwe pensioenstelsel wel nauwlettend volgen.

3.10 Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

(* € 1.000)	2021	2020
Premieresultaat		
Premiebijdragen	2.183	2.046
Pensioenopbouw	-2.534	-2.291
Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoerings- kosten	42	42
Pensioenuitvoeringskosten	-336	-333
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	3.441	8.377
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	465	253
Indexering en overige toeslagen	-	-
Wijziging marktrente	5.855	-10.834
Wijziging grondslagen	-	2.529
Wijziging Excasso kosten	-1.180	-
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten)	5	35
Resultaat op kanssystemen	-324	-311
Overige baten en lasten	158	8
Saldo van baten en lasten	7.775	-479

Kostendeekkende premie

(* € 1.000)	2021	2020
Zuiver kostendeekkende premie	3.555	3.212
Gedempte premie	2.201	1.832
Ontvangen (feitelijke) pensioenpremie	2.183	2.046

Op basis van de in de ABtN beschreven methodiek dient een premie te worden ontvangen in 2021 ter grootte van 2.201. De door het pensioenfonds ontvangen pensioenpremie van 2.183 is lager dan de conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABtN) vastgestelde vereiste gedempte premie.

De hierboven genoemde bedragen zijn ex-post vastgesteld. Ex-ante was de verwachte feitelijke premie exact kostendekkend. De afwijking met de ex-post premie wordt met name veroorzaakt door hogere uitvoeringskosten bij een lagere premie. De afwijking met de ex-post premie achten wij acceptabel. Er is derhalve geen sprake van een premiekorting of een onjuist vastgestelde premie

Samenstelling zuiver kostendekkende premie en feitelijke premie :

(* € 1.000)		2021
1.	Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking tijdens het boekjaar in verband met de aangroei van pensioenverplichtingen	2.703
2.	Opslag voor het bij de aangroei van pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen	557
3.	Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	295
4.	Actuarieel benodigde premie met betrekking tot de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	-
5.	Kostendekkende premie = 1 + 2 + 3 + 4	3.555
6.	Bijdrage aan herstel van de dekkingsgraad	-1.372
7.	Feitelijke premie = 5 + 6	2.183

De feitelijke premie is (beperkt) lager dan de (tenminste) te ontvangen premie. De premie is vooraf (ex-ante) kostendekkend vastgesteld. Er is derhalve geen sprake van een premiekorting of een onjuist vastgestelde premie.

Rol en bevindingen van de certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft de opdracht om vast te stellen dat het fonds voldoet aan de vereisten vanuit artikel 126 tot en met 140 PW. De belangrijkste bevindingen die door de certificerend actuaris zijn gerapporteerd:

- ✓ Het pensioenfonds heeft de kostenvoorziening in het boekjaar verhoogd van 2,5% naar 4,0% van de netto TV. De kostenvoorziening is verhoogd om liquidatie van het pensioenfonds en overdracht naar Centraal Beheer APF mogelijk te maken. Het is belangrijk om goed te onderbouwen waarom deze stap in het belang is van stakeholders, aangezien een belangrijk argument voor een overstap naar een APF gelegen zou moeten zijn in te bereiken kostenvoordelen
- ✓ Met ingang van 1 januari 2022 is er geen sprake meer van pensioenopbouw binnen het fonds in verband met de opzegging van de uitvoeringsovereenkomst door de werkgever per 31 december 2021.

- ✓ De aanvraag voor een collectieve waardeoverdracht op 1 augustus 2022 van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten van het pensioenfonds naar Centraal Beheer APF is op 30 april 2022 ingediend bij DNB

Oordeel van de certificerend actuaire over de financiële positie (RJ 610.503)

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen

In zijn actuariële verklaring heeft de certificerend actuaire geoordeeld dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 PW met uitzondering van de artikel 132 (vereist eigen vermogen). Met betrekking tot artikel 128 (kostendekkende premie) merk hij op dat, alhoewel de premie ex post (net) niet kostendekkend is, hij op basis van de ex ante cijfers heeft geconstateerd dat wel sprake is van een kostendekkende premie en daarmee voldaan wordt aan artikel 128 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

De vermogenspositie is naar de mening van de certificerend actuaire niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Voor de volledigheid merkt de certificerend actuaire op dat, als op de balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals deze door DNB in 2022 wordt toegepast, zijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen

3.11 Toekomstparagraaf

Toekomstbestendigheid

Eind 2021 zijn de geprekken met Centraal Beheer APF geïntensiveerd met de intentie om in 2022 over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht. Begin 2022 is de beoogde overgang verder onderbouwd en op 30 april 2022 is de “Melding liquidatie en collectieve waardeoverdracht (CWO) art. 84 Pw” bij DNB ingediend met de intentie om in de zomer van 2022 de opgebouwde pensioenaanspraken over te dragen naar de Kring Koopkracht van Centraal Beheer APF.

Herstelplan 2022

Omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 (103,3%) nog steeds onder het vereist eigen vermogen ligt is er sprake van een reservetekort. Het fonds is hierdoor verplicht uiterlijk 1 april 2022 een actualisatie van het herstelplan in te dienen bij DNB. Stichting Pensioenfonds Coram heeft een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB op 29 maart 2022. Hieruit blijkt dat herstel, zonder indexatie, binnen een periode van 10 jaar kan plaatsvinden. DNB heeft op 19 mei 2022 ingestemd met het ingediende herstelplan.

Korten van pensioenen

Onder de nieuwe regelgeving dient er gekort te worden op de pensioenaanspraken indien de beleidsdekkingsgraad 5 jaar op rij lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad ook lager is. Een eventuele korting mag ineens of verspreid over maximaal 10 jaar worden verwerkt. Op 31 december 2020 is het zesde meetmoment bereikt zodat in 2021 een korting doorgevoerd zou moeten worden om tot een dekkingsgraad van 104,1% te komen.

Voor het jaar 2022 blijft gelden dat in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel onnodige kortingen worden voorkomen. Door middel van de vrijstellingsregeling van 17 december 2021 heeft de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid besloten om in 2022 – net als de voorgaande twee jaren – het aantal meetmomenten waarna aan het minimaal vereiste vermogen moet worden voldaan te verruimen. Dit geldt eveneens voor de hersteltermijnen van het vereist eigen vermogen. Net als voorgaande jaren wordt hierbij in 2022 (met als ijkmoment 31 december 2021) een minimale dekkingsgraad van 90% gehanteerd. Dit betekent dat het Pensioenfonds de pensioenen per 1-1-2022 niet hoeft te verlagen.

Oekraïne

Op het moment van schrijven is nog veel onduidelijk over een mogelijke afloop van de oorlog in Oekraïne. De structurele gevolgen hiervan op de wereldwijde economie zijn nu nog lastig in te schatten. Wel is duidelijk dat de periode van hoge inflatie waarschijnlijk langer zal duren dan eind 2021 werd verwacht. De Europese Unie importeert veel gas en olie uit Rusland. Mede door internationale sancties tegen Rusland, is de verwachting dat energieprijzen langer hoog zullen blijven. Daarnaast is ook de verwachting dat voedselprijzen zullen stijgen. Hoe groot het effect van dit conflict op de wereldeconomie zal

zijn is nog onbekend. Indien het conflict lang voortduurt wordt er gevreesd voor een recessie later in het jaar.

Het pensioenfonds ziet de onzekerheid omtrent de hoge inflatieverwachtingen en het conflict tussen Oekraïne en Rusland als de grootste drijfveer van de mondiale economische omstandigheden in 2022. Het pensioenfonds acht het omwille van deze onzekerheid ook van belang om een goed gespreide beleggingsportefeuille aan te blijven houden.

Nieuwe UFR-parameters vanaf 1 januari 2021

DNB heeft in een uiting op haar website aangegeven dat de invoering van de nieuwe UFR-parameters vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen zal worden ingevoerd, zodat vanaf 1 januari 2024 de nieuwe parameters volledig in gebruik zijn. De TV en het VEV per ultimo 2021 blijven nog gebaseerd op de oude methode. In onderstaande tabel is de geschatte impact op de TV weergegeven van de stapsgewijze invoering (alles per waarderingsmoment ultimo 2021)

TV	Hoogte TV	Wijziging TV
TV o.b.v. RTS 01-01-2022	83.122	0,9%
TV o.b.v. RTS 01-01-2023	83.886	1,8%
TV o.b.v. RTS 01-01-2024	84.683	2,8%

Geldrop, 21 juni 2022

Stichting Pensioenfonds Coram

Ir. P. Hulshof MBA (voorzitter)

R.A.M. Rosenau (secretaris)

A.J. Vergauwen

Stichting Pensioenfonds Coram

Jaarrekening 2021

4 JAARREKENING

4.1 Balans

(na bestemming van het saldo van baten en lasten)

(* € 1.000)	Ref.	31 december 2021	31 december 2020
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1.		
Aandelen		39.280	33.854
Vastrentende waarden		46.382	48.186
		<u>85.662</u>	<u>82.040</u>
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	2.	1.120	1.075
Vorderingen en overlopende activa	3.		
Premies		-	298
Verzekeringsmaatschappijen		163	132
Overige		5	3
		<u>168</u>	<u>433</u>
Overige activa	4.		
Liquide middelen		894	357
Totaal activa		<u>87.844</u>	<u>83.905</u>

(* € 1.000)	Ref.	31 december 2021	31 december 2020
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	5.		
Risicoreserve		16.946	17.816
Algemene reserve		<u>-11.733</u>	<u>-20.378</u>
		5.213	-2.562
Technische voorzieningen	6.		
Voorziening pensioenverplichtingen		82.389	86.305
Overige schulden en overlopende passiva	7.		
Premies		74	-
Overige		<u>168</u>	<u>162</u>
		242	162
Totaal passiva		<u>87.844</u>	<u>83.905</u>

4.2 Staat van baten en lasten

(* € 1.000)	Ref	2021	2020
BATEN			
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	8	2.183	2.046
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	9	3.441	8.377
Overige baten	10	255	97
		<u>5.879</u>	<u>10.520</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	11	-1.662	-1.656
Pensioenuitvoeringskosten	12	-336	-333
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening van het pensioenfonds	13		
Pensioenopbouw		-2.534	-2.291
Rentetoevoeging		465	253
Onttrekking pensioenuitkeringen		1.646	1.654
Onttrekking uitvoeringskosten		42	42
Wijziging marktrente		5.855	-10.834
Overdracht van rechten		-71	38
Wijziging overlevingstafels		-	2.495
Overige mutaties		-307	74
Wijziging grondslagen		<u>-1.180</u>	<u>-</u>
		3.916	-8.569
Saldo overdracht van rechten	14	76	-2
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	15	45	-300

Overige lasten	16	-143	-138
		<u>1.896</u>	<u>-10.998</u>
Saldo van baten en lasten		7.775	-478

4.3 Bestemming van het saldo van baten en lasten

(* € 1.000)	2021	2020
Risicoreserve	-870	1.798
Algemene reserve	8.645	-2.276
	7.775	-478

4.4 Kasstroomoverzicht

(* € 1.000)	2021	2020
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	2.556	1.879
Ontvangen waardeoverdrachten	75	43
Betaalde pensioenuitkeringen	-1.661	-1.660
Betaalde waardeoverdrachten	-	-46
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	224	184
Betaalde premies herverzekering	-142	-137
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-334	-328
Overige	3	9
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	721	-56
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	12.855	15.918
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	300	232
Aankopen beleggingen	-13.235	-15.761
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-104	-99
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-184	290
Mutatie liquide middelen	537	234
Verloop liquide middelen		
Stand 1 januari	357	123
Stand 31 december	894	357
Mutatie liquide middelen	537	234

4.5 Toelichting behorende tot de jaarrekening

4.5.1 Inleiding

Stichting Pensioenfonds Coram ('het fonds'), statutair gevestigd te Geldrop, is opgericht op 23 augustus 1977. De laatste statutenwijziging was op 24 maart 2017. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41087291.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en stelt zich ten doel het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden van de aangesloten ondernemingen en aan hen, die door de arbeid van bedoelde deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden worden of werden onderhouden.

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

4.5.2 Overeenstemmingsverklaring

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610).

Het bestuur heeft op 21 juni 2022 de jaarrekening opgemaakt.

4.5.3 Grondslagen voor de waardering

Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden Euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "stelselwijzigingen" alsmede de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingswijzigingen".

Stelselwijzigingen

In 2021 is geen sprake van stelselwijzigingen

Schattingswijzigingen

In 2021 is de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten gewijzigd van 2,5% naar 4% waardoor de TV is gestegen. Dit heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van 1,3%

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een

uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk kunnen worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van

herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Door het bestuur gevormde oordelen bij toepassing van de grondslagen die belangrijke gevolgen hebben voor de jaarrekening, en schattingen die een aanmerkelijk risico in zich bergen van materiële aanpassingen in het volgende jaar zijn vermeld in de toelichting.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

(* € 1.000)	31-12-2021	31-12-2020
GBP	€ 1,1894	€ 1,1172
JPY	€ 0,007639	€ 0,007916
USD	€ 0,879202	€ 0,817294

Foutenherstel

Indien een materiële fout na de vaststelling van de jaarrekening wordt geconstateerd, wordt deze middels een retrospectieve verwerking hersteld. Dit houdt in dat het eigen vermogen aan het einde van het voorafgaande boekjaar wordt herrekend alsof de fout niet heeft plaatsgevonden. Het verschil tussen het eigen vermogen aan het eind van het voorafgaande boekjaar voor en na herrekening, wordt vervolgens verwerkt als een rechtstreekse mutatie van het eigen vermogen aan het begin van het huidige boekjaar.

De bate of last als gevolg van een eventueel herstel van een niet-materiële fout wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening van het huidige boekjaar.

Het pensioenfonds heeft in de jaarrekening van het huidige boekjaar geen foutenherstel toegepast.

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Er wordt door het pensioenfonds niet belegd in premiebijdragende ondernemingen. Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde, van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald door de uitgevende instelling.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht. Vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en risico deelnemers en overige

technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit financieel toetsingskader (nFTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Risicoreserve

De risicoreserve wordt aangehouden als buffer voor neerwaartse koersfluctuaties van beleggingen. De omvang van deze reserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen aan de hand van de standaardtoets van DNB.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt conform de fondsgrondslagen gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De actuariële grondslagen 2021 zijn gelijk aan de actuariële grondslagen 2020, behoudens de wijziging van de excassokosten. De excassokosten zijn verhoogd 2,5% naar 4,0%. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onderstaande actuariële grondslagen en veronderstellingen.

- ✓ Rentetermijnstructuur per 31 december 2021 zoals gepubliceerd door DNB;
- ✓ Volgens de Prognosetafel AG 2020 (zoals gepubliceerd door het AG).
- ✓ Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Willis Towers Watson 2020 ervaringssterfte;

- ✓ Het nabestaandenpensioen is gebaseerd op een bepaald partnersysteem;
- ✓ Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw;
- ✓ Kostenopslag ter grootte van 4,0% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten;
- ✓ De voorziening voor niet ingegaan wezenpensioen wordt vastgesteld op 1% van de voorziening van niet ingegaan partnerpensioen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals herverzekering

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het fonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend, rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

4.5.4 Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtsreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van werkgever en werknemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de definitieve loonsomopgaven van de werkgever.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor de pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de

voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 4,0% van de pensioenaanspraken en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 4,0% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdacht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Premies herverzekering

De risico's voortvloeiend uit weduwen-, wezen- en arbeidsongeschiktheidstoezeggingen zijn herverzekerd bij Zwitserleven.

4.5.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

4.5.6 Toelichting op de balans

Beleggingen voor risico van het pensioenfonds (1)

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum. Dit betreffen directe beursnoteringen.

Aandelen

(* € 1.000)	2021	2020
Stand per 1 januari	33.854	29.447
Aankopen	2.351	4.488
Verkopen	-3.732	-4.460
Herwaardering	6.807	4.379
Stand per 31 december	39.280	33.854

De aandelenbeleggingen kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

(* € 1.000)	2021	2020
Beleggingsinstellingen	39.280	33.854
Stand per 31 december	39.280	33.854

Vastrentende waarden

(* € 1.000)	2021	2020
Stand per 1 januari	48.186	44.507
Aankopen	10.884	11.273
Verkopen	-9.124	-11.457
Herwaardering	-3.564	3.863
Stand per 31 december	46.382	48.186

De beleggingen in vastrentende waarden kunnen als volgt worden gecategoriseerd:

(* € 1.000)	2021	2020
Beleggingsinstellingen	46.382	48.186
Stand per 31 december	46.382	48.186

Op basis van het zogenaamde doorkijkprincipe kunnen de beleggingen als volgt worden onderverdeeld:

(* € 1.000)	2021	2020
Aandelen	32.920	28.984
Vastgoed	5.844	4.636
Vastrentende waarden	5.125	7.713
Producten voor renteafdekking	39.030	37.707
Derivaten	2.769	3.145
Stand per 31 december	85.688	82.185

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van objectief vast te stellen frequente marktnoteringen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar en vindt waardering plaats op basis van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten en het gebruik van schattingen.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.
- Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin niet gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling (gebaseerd op het doorkijkprincipe) kan de beleggings-portefeuille per 31 december 2021 als volgt worden samengevat:

(* € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Vastgoed				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	5.844	-	-	5.844
Aandelen				
Aandelen				
Private Equity				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	32.920	-	-	32.920
Vastrentende waarden				
Staatobligaties				
Bedrijfsobligaties				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	44.155	-	-	44.155
Overige beleggingen				
Derivaten	783	1.987	-	2.769
Kortlopende vorderingen en liquide middelen				
Totaal	83.701	1.987	-	85.688
Waarvan verantwoord onder liquide middelen	26	-	-	26
Totaal beleggingen	83.675	1.987	-	85.662

Voor 2020 kan de beleggings-portefeuille als volgt worden samengevat:

(* € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Vastgoed				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	4.636	-	-	4.636
Aandelen				
Aandelen				
Private Equity				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	28.984	-	-	28.984
Vastrentende waarden				
Staatobligaties				
Bedrijfsobligaties				
Indirecte beleggingen (via fondsen)	45.420	-	-	45.420
Overige beleggingen				
Derivaten	233	2.912	-	3.145
Kortlopende vorderingen en liquide middelen				
Totaal	79.273	2.912	-	82.185
Waarvan verantwoord onder liquide middelen	145	-	-	145
Totaal beleggingen	79.128	2.912	-	82.040

Alle beleggingen zijn uitgeleend, er zijn geen gelden belegd in de premiebijdragende onderneming.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (2)

(* € 1.000)	2021	2020
Garantiecontract	1.120	1.075

Het aandeel van herverzekeraars in technische voorzieningen is contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur van de actuele nominale marktrente per 31 december zoals gepubliceerd door DNB.

Het betreft nominale pensioenen uit een oude herverzekeringsovereenkomsten met Aegon en Nationale Nederlanden (590) en de herverzekering bij arbeidsongeschiktheid bij Zwitserleven (530). Op basis van de kredietwaardigheid van beide eerste genoemde verzekeraars is geen afslag voor het kredietrisico opgenomen. Met de herverzekeraar is een resultatendeling overeengekomen.

De onderstaande toezeggingen zijn herverzekerd.

Toezegging	Herverzekerd
Tijdsevenredig OP, NP en WzP	Van een aantal gecedeerde polissen bij AEGON uit de periode voor 1 januari 1997: ✓ volledige langleven risico ✓ volledige beleggingsrisico

Vorderingen en overlopende activa (3)

(* € 1.000)	2021	2020
Overige	5	3
Premies	-	298
Verzekeringmaatschappijen	163	132
Stand per 31 december	168	433

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa (4)

(* € 1.000)	2021	2020
Liquide middelen	894	357

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Stichtingskapitaal en reserves (5)**Risicoreserve**

(* € 1.000)	2021	2020
Stand per 1 januari	17.816	16.018
Resultaat boekjaar	-870	1.798
Stand per 31 december	16.946	17.816

Het bestuur heeft besloten een risicoreserve te vormen ter grootte van het vereist eigen vermogen.

Algemene reserve

(* € 1.000)	2021	2020
Stand per 1 januari	-20.378	-18.102
Resultaat boekjaar	8.645	-2.276
Stand per 31 december	-11.733	-20.378

Solvabiliteit

(* € 1.000)	2021	2020
Aanwezig eigen vermogen	5.213	-2.562
Minimaal vereist eigen vermogen	3.251	3.556
Vereist eigen vermogen	16.946	17.816

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:

	2021	2020
Nominale dekkingsgraad	106,3%	97,0%
Reële dekkingsgraad	83,7%	74,3%
Beleidsdekkingsgraad	103,3%	90,5%

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is zowel sprake van een reservetekort als van een dekkingstekort.

De dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkingsgraad (in%)	Gerealiseerd	Volgens herstelplan
Stand per 1 januari	97,0%	96,9%
Premie	-0,6%	-0,8%
Uitkeringen	0,0%	-0,1%
Indexering	0,0%	0,0%
Renteverandering	7,1%	0,0%
Overrendement	4,6%	3,5%
Wijziging grondslagen	-1,3%	0,0%
Overige	-0,5%	0,0%
Stand per 31 december	106,3%	99,5%

Herstelplan

Vanwege het reservetekort geldt voor het fonds een herstelplan. Dit herstelplan is op 29 maart 2021 bij DNB ingediend en door DNB op 4 juni 2021 ongewijzigd goedgekeurd.

De belangrijkste maatregelen uit het herstelplan zijn:

- Geen toeslagverlening tot het vereist eigen vermogen is bereikt;

- In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken opgenomen. Geen toeslagverlening tot een beleidsdekkingsgraad van 110% is bereikt en vervolgens een beperkte toeslagverlening tot het niveau bereikt is waarop ook naar verwachting toekomstbestendig volledige indexatie kan worden verleend. Dat ligt iets hoger (123,4%) dan het niveau van het vereist eigen vermogen (120,6%).

Een nadere toelichting op het herstelplan is opgenomen in het bestuursverslag in paragraaf 3.7.

Technische voorzieningen (6)

(* € 1.000)	2021	2020
Eigen beheer	81.269	85.230
Herverzekeringsdeel	1.120	1.075
Stand per 31 december	82.389	86.305

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

(* € 1.000)	2021	2020
Stand per 1 januari	86.305	77.736
Pensioenopbouw	2.534	2.291
Rentetoevoeging	-465	-253
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-1.646	-1.654
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-42	-42
Wijziging marktrente	-5.855	10.834
Technisch resultaat	525	502
Saldo van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten	71	-38
Mutaties	-126	-505
Mutatie herverzekering	-92	-71
Wijziging excasso kosten	1.180	-
Wijziging overlevingstafels	-	-2.495
Stand per 31 december	82.389	86.305

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	2021	2020
Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	29.011	30.326
Gewezen deelnemers	27.371	29.100
Pensioengerechtigden	26.007	26.879
Stand per 31 december	82.389	86.305

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De hoofdpensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,738% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen plus vakantietoeslag onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk voor alle werknemers met een arbeidsovereenkomst. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

Het Bestuur heeft in 2021 besloten om, gezien de financiële situatie van het fonds en het van kracht zijnde herstelplan, de pensioenaanspraken van actieven resp. inactieven per 1 januari 2022 niet aan te passen. Per 1 januari 2021 zijn de rechten van de actieven en inactieven eveneens niet verhoogd.

Op de pensioenaanspraken en pensioenrechten wordt voorwaardelijk toeslag verleend met als maatstaf de prijsinflatie. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden. De grens voor volledige toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid.

Indien in een jaar de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de grens voor volledige toeslagverlening zal het fonds overgaan tot inhaaltoeslagen en herstel van kortingen. Een herstel van gemiste toeslagen of kortingen vindt plaats indien de afgelopen 10 jaar in één of meerdere jaren geen volledige toeslag is verleend of een korting is toegepast.

Niet verleende toeslagen t.o.v. prijsontwikkelingen hebben zich sinds 2015 als volgt voltrokken:

In %	2022	2021	2010	2019	2018
Indexatie per 1 januari	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Consumentenprijsindex afgeleid *	2,6%	1,0%	1,6%	1,5%	1,5%
Vershil	-2,6%	-1,0%	-1,6%	-1,5%	-1,5%

* Dit wordt gemeten over de periode september n-2 tot september n-1.

Wijziging actuariële uitgangspunten en actualiseren overlevingskansen

De mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in het verslagjaar wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige schulden en overlopende passiva (7)

(* € 1.000)	2021	2020
Pensioenpremie	74	-
Adviseurs en controlekosten	81	72
Niet te traceren pensioengerechtigden	30	29
Loonheffing	29	29
Overige schulden	28	32
Stand per 31 december	242	162

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4.5.7 Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op de opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(* € 1.000)	2021		2020
Voorziening pensioenverplichtingen	82.389	(a)	86.305
Buffers:			
S1 Renterisico	1.522		764
S2 Risico zakelijke waarden	11.587		12.440
S3 Valutarisico	2.988		2.547
S4 Grondstoffenrisico	-		-
S5 Kredietrisico	5.954		6.939
S6 Verzekeringstechnisch risico	2.759		3.044
S10 Actief beheerrisico	-		-
Correlatie-effect	-8.134		-7.918
Totaal S (vereiste buffers)	16.946	(b)	17.816
Vereist vermogen	99.335	(a+b)	104.121
Aanwezig vermogen	87.602		83.743
Tekort	-11.733		-20.378

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ✓ Beleggingsbeleid;
- ✓ Premiebeleid;
- ✓ Herverzekeringsbeleid;
- ✓ Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in periodiek door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's.

Onderstaand de mandaten:

Beleggingscategorie	Mandaat	Stijl
Matching portefeuille		
<i>Staatsobligaties / LDI fondsen</i>	<i>BNP</i>	<i>passief</i>
<i>Bedrijfsobligaties</i>	<i>BNP</i>	<i>actief</i>
Beleggingscategorie	Mandaat	Stijl
Return portefeuille		
Vastrentende waarden		
<i>High Yield obligaties</i>	<i>BNP</i>	<i>actief</i>
<i>Emerging market debt</i>	<i>BNP</i>	<i>passief</i>
Zakelijke waarden	BNP	passief
	Northern Trust	passief
Vastgoed	BNP	passief
Cash	BNP	

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op regelmatige basis aan de hand van de rapportages van BNP Paribas Asset Management en EYM bewaakt door het de beleggingscommissie in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De beleggingscommissie legt hierover vervolgens verantwoording af in het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

De segmentatie van de aandelen naar sectoren en regio's is als volgt:

	2021	2020
Aandelen (sectoren)		
Consumentenproducten	6.269	8.926
Vastgoed	5.775	-
Financiële instellingen	4.729	5.076
Gezondheid	3.980	-
Communicatie	3.293	4.581
Technologie	8.498	5.354
Industrie	2.593	2.388
Energie	1.140	937
Basic Materials	1.602	1.110
Openbare voorzieningen	-	839
Overig	1.401	4.643
	39.280	33.854

	2021	2020
Aandelen (regio)		
Noord Amerika	20.876	17.424
Europa, euro	4.929	2.462
Europa, non-euro	5.214	2.239
Japan	1.854	2.011
Azië	2.425	1.990
China	1.630	1.776
Azië Pacific, ex Japan	883	889
Latijns-Amerika	375	421
Midden-Oosten en Noord-Afrika	350	241
Afrika	161	191
Oost-Europa	42	-
Overig	541	4.210
	39.280	33.854

Risico zakelijke waarden

Actief beheer risico

Het actief beheer risico als onderdeel van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de (deel) portefeuille vastgelegde benchmark.

Valutarisico

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo jaar circa 50.031 (2020: 46.330). Besloten is om overwegend te beleggen in Euro gerelateerde beleggingen of beleggingsfondsen, waarin het valutarisico is afgedekt. Indien in de beleggingsfondsen toch valutarisico aanwezig is, dan wordt de exposure naar US dollars, Britse ponden en Japanse yen afgedekt. De exposure naar Hong Kong dollars worden in de afdekking van de US dollars meegenomen (hoge correlatie tussen beide valuta). De beleggingen in Emerging Markets Debt en Equity luiden overwegend in lokale valuta's. Besloten is om het valutarisico van Emerging Markets landen, die niet luiden in USD, GBP, USD, niet af te dekken en te anticiperen op appreciatie van de lokale valuta. De beleggingscategorieën die onder het valutabeleid vallen zijn: bedrijfsobligaties, emerging markets obligaties en High Yield obligaties, aandelen volwassen markten, aandelen emerging markets en vastgoed.

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per valuta als volgt worden gespecificeerd:

(* € 1.000)	2021	2020
GBP	2.566	2.130
JPY	1.854	2.011
USD	31.428	30.807
Overig	14.183	11.382
Totaal	50.031	46.330

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per valuta als volgt worden onderverdeeld naar beleggingscategorie:

(* € 1.000)	GBP	JPY	USD	Overig
Vastgoed	1.524	61	623	1.370
Aandelen	985	1.793	19.709	7.734
Vastrentende waarden	57	-	11.096	5.079
Totaal	2.566	1.854	31.428	14.183

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

In jaren	2021	2020
Duration vastrentende waarden (excl. derivaten)	11,0	11,1
Duration totale beleggingen (incl. derivaten)	9,0	10,3
Duration van de pensioenverplichtingen	20,7	21,4

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde “duration-mismatch”. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Uitgangspunt van het strategische beleggingsbeleid is een renteafdekking van 50% op basis UFR. De bandbreedte voor de rente afdekking is 45% - 55%.

De duration van de vastrentende waarden, derivaten en cash kan als volgt worden weergegeven:

(* € 1.000)	Totaal
0-1 jaar	2.995
1-3 jaar	3.316
3-5 jaar	6.359
5-7 jaar	4.852
7-10 jaar	8.165
10-15 jaar	4.384
15-20 jaar	2.498
20-25 jaar	4.260
25-30 jaar	6.417
30-35 jaar	2.382
35-40 jaar	88
40-45 jaar	300
45-50 jaar	36
50-60 jaar	23
60-70 jaar	-
70-80 jaar	-
80-90 jaar	-
90-100 jaar	-

Ultimo december 2021 is het renterisico voor ca. 49,6% afgedekt op basis van de DNB/UFR. Het pensioenfonds heeft er expliciet voor gekozen om afdekking op deze manier te baseren. In 2022 zal, naar nu kan worden voorzien het renterisico voor circa 50% afgedekt blijven.

Kredietrisico

Het kredietrisico, dat wordt gelopen met betrekking tot de financiële instrumenten, bestaat uit het mogelijke verlies dat zal ontstaan wanneer de tegenpartij in gebreke blijft haar contractuele verplichtingen na te komen. Dit risico wordt in beginsel beperkt door gebruik te maken van kredietlimieten per bedrijfstak en per tegenpartij.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

(* € 1.000)	2021	2020
AAA	8.971	8.387
AA	9.552	9.938
A	6.559	6.191
BBB	15.293	13.287
Lager dan BBB	3.019	6.290
Derivaten	2.184	2.747
Geen rating en cash	804	1.346
	46.382	48.186

Herverzekeringsovereenkomsten worden alleen aangegaan met onder toezicht staande Nederlandse verzekeraars of internationale herverzekeraars met een rating van tenminste A.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden gemeld:

- ✓ De eerste jaren zullen de inkomende premies het niveau van de uitkeringen overtreffen;
- ✓ Ultimo 2021 zijn er voldoende beleggingen, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Het **langlevensrisico** is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel 2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het **overlijdensrisico** betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds nog geen voldoende voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het **arbeidsongeschiktheidsrisico** betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico op risicobasis herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. De herverzekeringsovereenkomsten zijn eind 2019 geëxpireerd en verlengd voor een nieuwe periode van 3 jaar. Met de herverzekeraar is een resultatendeling overeengekomen.

Het **toeslagrisico** omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Echter, dit is afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruikgemaakt van een benaderingswijze.

De nominale rente kan worden verminderd met een bepaald (vast) percentage dat de toeslagambitie op lange termijn weergeeft. Ook kan gebruik worden gemaakt van de verwachte loon- of prijsinflatie (afhankelijk van de bepalingen omtrent toeslagverlening in het reglement).

Het fonds heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnisch risico ultimo 2021.

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van **concentratierisico**. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2021 de volgende posten:

Sectoren	2021	2020
Overheid	22.055	18.878
Consumentenproducten	8.047	14.541
Vastgoed	5.775	-
Financiële instellingen	11.504	11.348
Communicatie	5.281	6.924
Technologie	9.694	6.274
Industrie	4.552	4.186
Energie	1.961	1.744
Openbare voorzieningen	2.030	2.172
Gezondheid	6.014	-
Grondstoffen	2.719	1.922
Derivaten	2.030	2.932

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur onder meer aan de hand van SLA-rapportage en de ISAE 3402 verklaringen.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Gevoeligheidsanalyse

De buffer voor het renterisico moet een daling van de rentetermijnstructuur, de rente waarmee de verplichtingen contant worden gemaakt, kunnen opvangen. Deze daling komt overeen met een stijging van de TV van 2.372. Daartegenover mag echter rekening gehouden worden met een daling van de actuele rente van de obligaties. Deze daling leidt tot een stijging van de obligaties met 850. De stijging van de TV eigen risico overtreft de

stijging van de obligaties met 1.522. De benodigde buffer voor het renterisico bedraagt diensgevolge 1.522.

Specifiek financiële instrumenten

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt inzake risicobeheersing en efficiënt portefeuillebeheer. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de rente- en valutarisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het tegenpartijrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand. Het pensioenfonds heeft alleen valutatermijncontracten op eigen naam staan. De rentederivaten worden gehanteerd door de vermogensbeheerder binnen de LDI-fondsen.

4.5.8 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

De volledig in herverzekering gegeven risico's zijn de risico's van overlijden met betrekking tot het wezenpensioen, de verzekering van het risicokapitaal en de risico's van arbeidsongeschiktheid met betrekking tot de premievrijstelling. De aan de herverzekeraar verschuldigde premie komt ten laste van het fonds. Met de herverzekeraar is een (technische) winstdelingsregeling overeengekomen. Deze winstdeling liep over de periode 2017 tot en met 2019 en bedroeg EUR 44. Deze vordering is op de balans opgenomen onder de vorderingen op verzekeringsmaatschappijen. Met de herverzekeraar is een nieuwe regeling overeengekomen, deze loopt over de periode 2020 tot en met 2022. Gezien de schadegevallen die nog zouden kunnen ontstaan is het thans niet mogelijk de verwachte winstdeling betrouwbaar in te schatten. Op basis van voorlopige cijfers over het jaar 2021 bedraagt de winstdeling EUR 0.

4.5.9 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

De voorzitter ontvangt een bezoldiging vanuit de werkgever. De overige bestuurders ontvangen geen bezoldiging.

Er zijn geen leningen verstrekt aan bestuurders noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- ✓ De Werkgever is verplicht deelnemers bij de Stichting aan te melden en bij uitdiensttreding af te melden en de voor uitvoering benodigde gegevens en mutaties in deze gegevens aan de Stichting te leveren.
- ✓ De Werkgever verzoekt aan de aspirant deelnemer de hiervoor genoemde gegevens bij de Stichting in te leveren. Mutaties in het deelnemersbestand worden door de Werkgever periodiek aan de Stichting doorgegeven.
- ✓ De Werkgever informeert de Stichting binnen 10 dagen over een wijziging van de pensioenovereenkomst. De informatie dient schriftelijk te worden verstrekt en een volledige opsomming te bevatten van de overeen gekomen wijzigingen.

4.5.10 Toelichting op de staat van baten en lastenPremiebijdragen van werkgever en werknemers (8)

(* € 1.000)	2021	2020
Werkgever	2.075	1.942
Werknemers	108	104
	2.183	2.046

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 33,5% (2020: 29,5%) van de som van de pensioengrondslagen.

Kostendekkende premie

(* € 1.000)	2021	2020
Zuiver kostendekkende premie	3.555	3.212
Gedempte premie	2.201	1.832
Ontvangen (feitelijke) pensioenpremie	2.183	2.046

Op basis van de in de ABtN beschreven methodiek dient een premie te worden ontvangen in 2021 ter grootte van 2.201. De door het pensioenfonds ontvangen pensioenpremie van 2.183 is lager dan de conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABtN) vastgestelde vereiste gedempte premie.

De hierboven genoemde bedragen zijn ex-post vastgesteld. Ex-ante was de verwachte feitelijke premie exact kostendekkend. De afwijking met de ex-post premie wordt met name veroorzaakt door hogere uitvoeringskosten bij een lagere premie. De afwijking met de ex-post premie achten wij acceptabel. Er is derhalve geen sprake van een premiekorting of een onjuist vastgestelde premie

Samenstelling zuiver kostendekkende premie en feitelijke premie :

(* € 1.000)	2021
8. Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking tijdens het boekjaar in verband met de aangroei van pensioenverplichtingen	2.703
9. Opslag voor het bij de aangroei van pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen	557
10. Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	295
11. Actuarieel benodigde premie met betrekking tot de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	-
12. Kostendekkende premie = 1 + 2 + 3 + 4	3.555

13. Bijdrage aan herstel van de dekkingsgraad	-1.372
14. Feitelijke premie = 5 + 6	2.183

Gedempte kostendekkende premie:

(* € 1.000)	
1. Actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw en risicodekking tijdens het boekjaar in verband met de aangroei van pensioenverplichtingen	1.154
2. Opslag voor het bij de aangroei van pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen	238
3. Opslag voor de bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende uitvoeringskosten	295
4. Actuarieel benodigde premie met betrekking tot de voorwaardelijke onderdelen van de pensioenregeling (met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren)	514
5. Gedempte kostendekkende premie = 1 + 2 + 3 + 4	2.201

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds (9)

(* € 1.000)	2021	2020
Dividenden	143	96
Herwaarderingsresultaten	3.243	8.238
Intrest	159	142
Kosten toegerekend aan beleggingen	-104	-99
	3.441	8.377

Het totaal van de geschatte transactiekosten in 2021 bedraagt 143, circa 34 minder dan in 2020. Deze schatting is gebaseerd op een opgave van de vermogensbeheerder.

Overige baten (10)

(* € 1.000)	2021	2020
Uitkering uit hoofde van herverzekering:		
Ouderdomspensioen	42	44
Partnerpensioen	20	1
Arbeidsongeschiktheidspensioen	89	47
Overige uitkeringen	104	-
Diverse overige baten	-	5
	255	97

Pensioenuitkeringen (11)

(* € 1.000)	2021	2020
Ouderdomspensioen	1.305	1.288
Partnerpensioen	343	355
Wezenpensioen en afkopen	14	13
	1.662	1.656

Pensioenuitvoeringskosten (12)

(* € 1.000)	2021	2020
Accountantskosten	33	33
Actuaris- en advieskosten	110	97
Administratiekosten	141	139
Bestuurskosten	18	26
Visitatiekosten	11	16
Verzekeringen	9	7
Overige kosten	14	15
	336	333

Honoraria accountant (Mazars Accountants N.V.)

(* € 1.000)	2021	2020
Controle van de jaarrekening	33	33
Andere niet controle diensten	-	-
	33	33

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst.

De voorzitter ontvangt een bezoldiging vanuit de werkgever. De overige bestuurders ontvangen geen bezoldiging.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Het Bestuur heeft in 2021 besloten om, gezien de financiële situatie van het fonds en het van kracht zijnde herstelplan, de pensioenaanspraken van actieven resp. inactieven per 1 januari 2022 niet aan te passen.

Per 1 januari 2021 zijn de rechten van de actieven en inactieven eveneens niet verhoogd. Het pensioenfonds heeft geen uitgewerkt plan om de pensioenen jaarlijks te verhogen.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De benodigde rentetoevoeging aan de voorziening over 2021 is gebaseerd op de eerstejaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2020 van -/- 0,533% (2020: RTS 31 december 2019: -/- 0,324%)

Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking uit voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging overlevingsgrondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële geschiktheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds. Voor de gehanteerde actuariële grondslagen wordt verwezen naar hoofdstuk 4.5.3.

De vaststelling van de toereikend van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (13)

(* € 1.000)	2021	2020
Toename		
- Benodigde interest	-465	-253
- Benodigd voor pensioenopbouw	2.534	2.291
- Inkomende waardeoverdrachten	71	2
Afname		
- Vrijval excassokosten	42	42
- Uitgaande waardeoverdrachten/afkopen	-	40
- Uitkeringen	1.646	1.654
- Mutatie herverzekering	92	71
Wijziging		
- Wijziging marktrente	-5.855	10.834
- Overige mutaties	201	-110
- Technisch resultaat	525	502
- Sterfte	-327	-395
- Wijziging excasso kosten	1.180	-
- Wijziging overlevingstafels	-	-2.495
	-3.916	8.569

Saldo overdracht van rechten (14)

(* € 1.000)	2021	2020
Inkomende waardeoverdrachten	76	43
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-45
	76	-2

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen (15)

(* € 1.000)	2021	2020
Mutatie boekjaar	-45	300

Overige lasten (16)

(* € 1.000)	2021	2020
Premie herverzekering	143	138
	143	138

De volledig in herverzekering gegeven risico's zijn de risico's van overlijden met betrekking tot het wezenpensioen, de verzekering van het risicokapitaal en de risico's van arbeidsongeschiktheid met betrekking tot de premievrijstelling. De aan de herverzekeraar verschuldigde premie komt ten laste van het fonds. Met de herverzekeraar is een (technische) winstdelingsregeling overeengekomen. Deze winstdeling liep over de periode 2017 tot en met 2019 en bedroeg EUR 44. Deze vordering is op de balans opgenomen onder de vorderingen op verzekeringsmaatschappijen. Met de herverzekeraar is een nieuwe regeling overeengekomen, deze loopt over de periode 2020 tot en met 2022. Gezien de schadegevallen die nog zouden kunnen ontstaan is het thans niet mogelijk de verwachte winstdeling betrouwbaar in te schatten. Op basis van voorlopige cijfers over het jaar 2021 bedraagt de winstdeling EUR 0.

4.5.11 Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

4.5.12 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABtN. Het voorstel is opgenomen in hoofdstuk 4.3.

4.5.13 Gebeurtenissen na balansdatum

Toekomstbestendigheid

Eind 2021 zijn de gesprekken met Centraal Beheer APF geïntensiveerd met de intentie om in 2022 over te gaan tot een collectieve waardeoverdracht. Begin 2022 is de beoogde overgang verder onderbouwd en op 30 april 2022 is de "Melding liquidatie en collectieve waardeoverdracht (CWO) art. 84 Pw" bij DNB ingediend met de intentie om in de zomer van 2022 de opgebouwde pensioenaanspraken over te dragen naar de Kring Koopkracht van Centraal Beheer APF.

Herstelplan 2022

Omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 (103,3%) nog steeds ruim onder het vereist eigen vermogen ligt is er sprake van een reservetekort. Het fonds is hierdoor verplicht uiterlijk 1 april 2022 een actualisatie van het herstelplan in te dienen bij DNB. Stichting Pensioenfonds Coram heeft een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB op 29 maart 2022. Hieruit blijkt dat herstel, zonder indexatie, binnen een periode van 10 jaar kan plaatsvinden. DNB heeft op 19 mei 2022 ingestemd met het ingediende herstelplan.

Nieuwe UFR-parameters vanaf 1 januari 2021

DNB heeft in een uiting op haar website aangegeven dat de invoering van de nieuwe UFR-parameters vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen zal worden ingevoerd, zodat vanaf 1 januari 2024 de nieuwe parameters volledig in gebruik zijn. De TV en het VEV per ultimo 2021 blijven nog gebaseerd op de oude methode. In onderstaande tabel is de geschatte impact op de TV weergegeven van de stapsgewijze invoering (alles per waarderingsmoment ultimo 2021)

TV	Hoogte TV	Wijziging TV
TV o.b.v. RTS 01-01-2022	83.122	0,9%
TV o.b.v. RTS 01-01-2023	83.886	1,8%
TV o.b.v. RTS 01-01-2024	84.683	2,8%

Geldrop, 21 juni 2022

Stichting Pensioenfonds Coram

Ir. P. Hulshof MBA (voorzitter)

R.A.M. Rosenau (secretaris)

A. J. Vergauwen

5 OVERIGE GEGEVENS

5.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Coram te Geldrop is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Coram, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 418.715. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 12.561 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;

- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Met betrekking tot artikel 128 (kostendekkende premie) merk ik op dat, alhoewel de premie ex post (net) niet kostendekkend is, ik op basis van de ex ante cijfers heb geconstateerd dat wel sprake is van een kostendekkende premie en daarmee voldaan wordt aan artikel 128 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Coram is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek zoals deze door DNB in 2022 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

21 juni 2022

drs. C.G.M. Kroon AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

5.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Coram

VERKLARING OVER DE JAARREKENING 2021

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pensioenfonds Coram (hierna ook: "het pensioenfonds") te Geldrop gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Coram op 31 december 2021 en van de staat van baten en lasten over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Coram zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

MATERIALITEIT

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 438.000. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit deze bepalend is bij de berekening van de (beleids-)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening

om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 13.100 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn

DE KERNPUNTEN VAN ONZE CONTROLE

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van beleggingen De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan uitsluitend uit beleggingen in beursgenoteerde beleggingsfondsen. In de toelichting op de balans per 31 december 2021 heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet. De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle.	Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het: • beoordelen van de monitoring door het bestuur van de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerder; • beoordelen van de waarderingsgrondslagen en de bij de toepassing daarvan gemaakte aannames en schattingen; • beoordelen van de juiste waardering van de beleggingen door deze te valideren met externe prijsinformatie; • vaststellen dat de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen in overeenstemming met de verslaggevingsregels in de jaarrekening zijn opgenomen.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds. In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer.	Bij de controle van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaaris en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken. Door ons is tevens nagegaan of: • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, daarvoor geschikt zijn; • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • de interne beheersing met betrekking tot de volledigheid van de aangesloten werkgevers en deelnemers is geborgd; • de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN INZAKE DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR INZAKE DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 21 juni 2022

MAZARS ACCOUNTANTS N.V.

drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA